

พิธีงเด็กในราชสำนักไทย : คิดว่าด้วยความกตัญญู

สุรสิทธิ์ อมรรณชิตศักดิ์

สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10200

อีเมล: noom2517@yahoo.com

บทคัดย่อ

พิธีงเด็กคือพิธีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้วายชนม์ โดยมีคณะสงฆ์ฝ่ายมหายานกล่าวคือ พระจีนและพระญวนเป็นผู้ประกอบพิธีดังกล่าว เชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีงเด็กให้กับผู้วายชนม์ ดวงวิญญาณจะไปสู่สุคติ ภพภูมิที่ดี พิธีงเด็กเริ่มเข้าสู่ราชสำนักไทยตั้งแต่สมัยล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 4 จากนั้นเป็นต้นมาพิธีงเด็กถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของราชสำนักไทยในการประกอบงานพิธีพระบรมศพหรือพระศพของเจ้านาย เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล

จากการศึกษาพบว่าพิธีงเด็กหลวงมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม ทั้งเรื่องจำนวนและเวลาในการจัด นอกจากนั้นแล้วผู้ประกอบพิธีในแต่ละครั้งก็ไม่เท่ากัน หากแต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงไว้ตั้งแต่อดีตก็คือ พิธีงเด็กหลวงเปิดโอกาสให้กลุ่มนักรกรกิจชาวจีนผู้จงรักภักดีได้มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าภาพ

คำสำคัญ กงเด็ก; ราชสำนักไทย; ความกตัญญู; พุทธศาสนิกายมหายาน

Kong Tek in the Royal Court of Thailand: The Principle of Gratitude

Surasit Amornwanitsak

Chinese Section, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Bangkok, 10200, Thailand

E-mail: noom2517@yahoo.com

Abstract

Kong Tek is a Mahayana Buddhist funeral ritual, conducted by priests in several Buddhist countries such as China and Vietnam. Devotees and deceased's relatives believe the main objective of this ritual is to make merit for the dead and to help the spirits to ascend to heaven. Kong Tek ritual first appeared in the royal court of Siam (Thailand) in the reign of King Rama IV and became a part of royal funeral ritual, especially funerals for kings and high-rank royal family members.

The study shows the details of this ritual have been adjusted according to the passage of time for instance number of participants, length and frequency of ritual. But the key thing that never changes is the palace has given the opportunity to Chinese and Chinese-Thai businessmen to express their loyalty by co-hosting the ritual.

Keywords: Kong Tek; Royal Court of Thailand; Gratitude; Mahayana Buddhist

泰国皇家功德法会：报恩孝敬之宗

黄汉坤

泰国法政大学人文学院中文专业，曼谷，10200，泰国

电子邮箱：noom2517@yahoo.com

摘要

功德法会主要为亡者超荐，由大乘佛门法师主持仪式。功德法会可超度亡灵，得脱沉沦。佛光接引，便得往生西方极乐世界。功德法会最早在节基王朝第四世王时间作为皇家的葬礼仪式之一，故从此开始便是泰国皇家不可缺少的仪式。

据研究发现，泰国皇家的功德法会的次数与组织没有一定的严格要求。可是值得一说的是，自从泰国皇家接受这一仪式之后，便有华侨、华裔参与，得到恩赐作为仪式的主办方。这是泰华人民对泰国皇家成员秉承一片孝心。

关键词：功德法会；泰国皇家；孝敬；大乘佛教

บทนำ

“กงเต็ก” เป็นคำจีน ออกเสียงสำเนียงจีนกลางว่า “กงเต๋อ” (功德) มหาพจนานุกรมภาษาจีนได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นคำในพุทธศาสนา คำว่า “กง” คือการกระทำที่ก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลสามารถทำลายวงล้อแห่งการเวียนว่ายตายเกิดหรือวัฏสงสารของสรรพสัตว์สู่พระนิพพาน คำว่า “เต๋อ” คือคุณธรรมที่ผู้ประกอบกรรมดี การกระทำด้วย “กงเต๋อ” คือ การสวดมนต์ การบำเพ็ญศีล ภาวนาและทาน เป็นต้น¹ พิธีกงเต็กเป็นการทำบุญให้แก่ผู้ล่วงลับเพื่อส่งวิญญาณไปสู่ภพภูมิที่ดีขึ้น พิธีกรรมดังกล่าวถือเป็นช่วงเวลาที่ถูกหลานได้แสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีต่อผู้วายชนม์

สังคมไทยรู้จักคำว่า “กงเต็ก” มานานแล้ว และพิธีกรรมนี้อยู่คู่สังคมไทยมาช้านานเช่นกัน จนเป็นที่รู้จักของผู้คนตั้งแต่ชั้นรากหญ้าจนถึงราชสำนักที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีจินพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานปี พ.ศ.2556 ได้เก็บคำว่า “กงเต็ก” และให้ความหมายว่า “การทำบุญให้แก่ผู้ตายตามพิธีของนักบวชนิกายจีนและญวน มีการสวดและเผากระดาษที่ทำเป็นรูปต่างๆ มีบ้านเรือน คนใช้ เป็นต้น”² ส่วนศัพทานุกรมวัฒนธรรมไทยได้อธิบายความหมายของคำว่า “กงเต็ก” คือ “การทำบุญให้แก่ผู้ตายตามพิธีของพระจีนและพระญวน ตรงกับคำว่า ทักษิณานุทาน ของพุทธศาสนาฝ่ายหินยาน กระทำนับจากวันตาย คือ เมื่อครบ 7 วัน 21 วัน 35 วัน 50 วัน และ 100 วัน มีการสวดอัญเชิญพระพุทเจ้ามาสู่พิธี เชิญดวงวิญญาณของผู้ตายมารับบุญ เสร็จแล้วส่งกลับยังปรโลก และมีการเผากระดาษเงินกระดาษทอง กระดาษที่ทำเป็นรูปต่างๆ มีบ้านเรือน เครื่องอุปโภคบริโภค คนรับใช้ ธนบัตรปลอม

¹ 汉语大词典编辑委员会：《汉语大词典》（第二卷），上海：汉语大词典出版社，1995 年，第 770 页。

² ราชบัณฑิตยสถาน. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 3.

เป็นต้น เพื่อส่งไปให้ผู้ตายได้ใช้ในปรโลก”¹ นอกจากนี้ ยังได้เก็บคำว่า “กงเต็กหลวง” ไว้ด้วย อธิบายความว่า “พิธีบำเพ็ญพระราชกุศลอุทิศถวายในงานพระศพเจ้านายตามพิธีของพระจีน และพระญวน”² สรุปได้ว่า “กงเต็ก” คือพิธีของนักบวชนิกายจีนและญวน เพื่อเป็นการทำบุญ ให้แก่ผู้ตาย ซึ่งจะมีการสวดอัญเชิญพระพุทธเจ้ามาสู่ปะรำพิธีที่ได้จัดเตรียมไว้ และเชิญดวง วิญญาณของผู้ตายมารับบุญ เมื่อเสร็จสิ้นพิธีแล้วก็จะส่งดวงวิญญาณกลับยังปรโลก พิธีนี้มีการ เฝาระดาดเงินกระดาดทอง กระดาดที่ทำเป็นรูปต่างๆ มีบ้านเรือน เครื่องอุปโภคบริโภค คนรับใช้ ธนบัตรปลอม เป็นต้น เพื่อส่งไปให้ผู้ตายได้ใช้ในปรโลกอีกด้วย “กงเต็กหลวง” ก็มีความคล้ายคลึงกัน หากแต่ทางราชสำนักประกอบพิธีดังกล่าวเพื่ออุทิศถวายพระศพเจ้านาย ตามราชประเพณีที่ทำสืบต่อกันมา

ว่าด้วยความกตัญญูของจีน

ชาวจีนถือความกตัญญูถือเป็นคติพจน์ประจำใจของชาวจีนตั้งแต่โบราณกาล ดังมีคำกล่าวที่ว่า “กุศลทั้งปวงเริ่มต้นที่ความกตัญญู” (百善孝为先) และเป็นที่ยึดมั่นกันว่า วัฒนธรรมหรือจารีตประเพณีของจีนนั้นได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา คำสอนในลัทธิเต๋าและขงจื๊อ อันเป็นแกนหลักสำคัญที่ทำให้จีนสามารถดำรงชาติให้สงบสุขตลอดหลายพันปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะคำสอนของขงจื๊อถือเป็นบทบัญญัติหรือข้อเตือนใจให้ผู้คนในสังคมใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีพหรือเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน

ชาวจีนได้รับการอบรมสอนเรื่องความกตัญญูมาโดยตลอด ทั้งนี้เนื่องด้วยความกตัญญูเป็นเสมือนมาตรวัดความดี ความเป็นมนุษย์ของผู้คนในอดีต ตรงกับพระบาลีที่ว่า “ความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี” ดำเนินและเรื่องราวที่นำเสนอประเด็นความ

¹ ปรัชญา ปานเกต. *ศัพท์านุกรมวัฒนธรรมไทย*. (พิมพ์ครั้งแรก) กรุงเทพฯ: สภาพญักษ์, พ.ศ. 2558. หน้า 22.

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 22.

กตัญญูในสังคมจีนจึงเป็นที่กล่าวขานและแพร่หลายมาก ทั้งนี้ก็เพราะเพื่อให้ผู้คนในสังคมใช้เป็นคติเตือนใจในการดำรงตนนั่นเอง กล่าวกันว่าการจดบันทึกเรื่องเล่าเกี่ยวกับความกตัญญูมีมาแต่ครั้งสมัยยุคราชวงศ์ (六朝, ค.ศ. 220-589) แล้ว กระทั่งนักวิชาการในสมัยต่อมาได้รวบรวมและเลือกสรรเหลือเพียง 24 เรื่องที่น่าสนใจ จนกลายมาเป็นวรรณกรรมจีนโดดเด่นเรื่องหนึ่งภายใต้ชื่อเรื่องว่า “เอ๋อร์สี่ซื่อเซี่ยว” (二十四孝) แปลเป็นไทยว่า ยี่สิบสี่กตัญญู หย่งชวินกล่าวไว้ใน “เอ๋อร์สี่ซื่อเซี่ยว” นี้มีอยู่ 3 เรื่องที่กล่าวถึงความกตัญญูต่อบุพการีหลังจากที่ท่านเสียชีวิต ซึ่งสมควรนำมาให้ตระหนักรู้ถึงแนวคิดเรื่องความกตัญญูในประเด็นดังกล่าว¹

1. ขายตัวทำศพบิดา (卖身葬父) กล่าวคือ ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก (西汉, ก่อนปี ค.ศ. 206-ปี ค.ศ.25) มีชายหนุ่มชื่อต้งหย่ง (董永) ครอบครัวยากจน เมื่อบิดาถึงแก่กรรม ต้งหย่งไม่มีเงินทำศพ จึงไปขายตัวเองเพื่อนำเงินไปซื้อโลงใส่ศพและเครื่องเซ่นไหว้ จากนั้นได้นำศพไปฝังตามธรรมเนียมประเพณีทุกประการ

2. ฟังคำรามร้องไห้หน้าหลุมศพ (闻雷泣墓) กล่าวคือ ในยุคสามก๊ก (三国时期) สมัยราชวงศ์เว่ย (魏, ค.ศ.220-265) มีชายหนุ่มชื่อหวังโฝว (王褒) เป็นคนที่มีความกตัญญูต่อบุพการีเป็นอย่างมาก ตอนมารดามีชีวิตมีความกลัวเสียงฟ้าร้องอย่างมาก ทุกครั้งที่ฟ้าร้องนางจะตกใจหวาดกลัวจนตัวสั่น ต่อมามารดาถึงแก่กรรม หวังโฝวได้นำศพไปฝังในป่าช้าเงียบสงัด ทุกครั้งที่เกิดเสียงฟ้าร้อง แม้จะเป็นเวลาค่ำคืนดึกดื่น พายุจะพัดจัด ฝนจะตกหนักเพียงไรก็ตาม หวังโฝวจะรีบเข้าไปในป่า หมอบลงกอดหลุมฝังศพมารดาแล้วพลอดพร่ำว่า “แม่จ๋า...แม่อย่ากลัวเลย...ลูกมาอยู่เป็นเพื่อนแม่ที่นี่แล้ว”

¹杨焄撰述 2006 《二十四孝图说》，上海：上海大学出版社，第 62，69，96 页。ร.บุณาค รวบรวม. 2535. 24 ยอดกตัญญู. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา. หน้า 47-48, 107-112.

3. สลักรูปบุพการีเพื่อบูชา (刻木事亲) กล่าวคือ ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก (东汉, ค.ศ.25-220) มีชายหนุ่มชื่อตังหลาน (丁兰) เป็นผู้มีความกตัญญูต่อเวทิตายาจะหาผู้ใดเปรียบ บิดามารดาเสียชีวิตตั้งแต่เขายังเยาว์ ด้วยเหตุนี้เองตังหลานจึงคิดเสมอว่าตนเองยังไม่ได้ตอบแทนพระคุณของบุพการี และเนื่องด้วยความคิดถึงจึงได้จ้างช่างไม้แกะสลักรูปบิดามารดาขึ้นประดิษฐานบนแท่นบูชาไว้กราบไหว้แทนตัว ทุกเช้าค่ำจะนําน้ำอุ่นลูบเช็ด จัดของเครื่องเซ่นบูชาไม่ขาด ประณิบัติเสมือนท่านยังมีชีวิตอยู่

จากทั้ง 3 เรื่องราวความกตัญญูข้างต้นพอสรุปได้ว่า การแสดงถึงความกตัญญูของชาวจีนที่มีต่อบุพการีหลังสิ้นบุญไปแล้วนั้นยังคงต้องทำเสมือนที่ท่านเหล่านั้นมีชีวิตอยู่ กล่าวคือ การประณิบัติต่อดวงวิญญาณต้องทำด้วยความเคารพรักและห่วงใย สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนถึงคติความเชื่อเรื่องความมีอยู่จริงของวิญญาณหลังความตายของชาวจีนนั่นเอง นอกจากนั้นแล้วการจัดงานศพตามลัทธิธรรมนิยมความเชื่อก็เป็นส่วนหนึ่ง que แสดงออกถึงความกตัญญูเช่นกัน

คัมภีร์เซียวจิง (孝经) แปลเป็นภาษาไทยว่า คัมภีร์กตัญญู เป็นหนึ่งในคัมภีร์หลักของสำนักขงจื๊อ ที่เชื่อกันว่าปรมาจารย์ขงจื๊อ (孔子, ราว 551 - 479 ปีก่อนคริสต์ศักราช) เป็นผู้ประพันธ์ขึ้นนั้น ได้บันทึกเกี่ยวกับความกตัญญูไว้อย่างละเอียดว่า “อันร่างกายเลือดเนื้อนี้ได้รับมาแต่บุพการีไม่กล้าที่จะทำลายคือปฐมบทแห่งความกตัญญู การธำรงไว้ซึ่งคุณธรรมให้ชื่อเสียงขจรขจายเป็นศรีแก่บุพการีคือปัจฉิมบทแห่งความกตัญญู อันความกตัญญูคือการปฏิบัติตนด้วยความกตัญญูต่อบุพการีเป็นปฐม ต่อมาคือการรับใช้ประเทศชาติและกษัตริย์ด้วยความซื่อสัตย์รู้คุณ สุดท้ายก็คือการธำรงไว้ซึ่งคุณธรรมกระทั่งชื่อเสียงขจรขจาย เหล่านี้คือความกตัญญู”¹ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความกตัญญูหาได้จำกัดอยู่เพียงความกตัญญูต่อบุพการี

¹ 李学勤主编 1999 《孝经注疏》，北京：北京大学出版社，第3-4页。

เท่านั้น แต่ยังหมายถึงการแสดงความกตัญญูต่อประเทศชาติและผู้ปกครองด้วย ซึ่งการแสดงออกถึงความกตัญญูเหล่านี้ ชาวจีนได้ถือปฏิบัติกันมาแต่ช้านาน

ที่มาของความเชื่อเรื่องงเด็ก

พิธีงเด็ก มีพื้นฐานมาจากความกตัญญูต่อบุพการีหรือผู้มีพระคุณที่ล่วงลับ ตามในพระสูตรของพระสงฆ์ฝ่ายอนันนิกายได้บันทึกว่า

กาลครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ เขตวันวิหาร กรุงสาวัตถี พร้อมด้วยพระภิกษุห้อมล้อมคอยสดับพระธรรมเทศนา ครั้นล่วงปัจฉิมยาม ได้มีเทพบุตรองค์หนึ่งพร้อมด้วยบริวารนำเครื่องสักการบูชามาถวาย ตรงเข้าไปนมัสการแทบพระบาทถวายเครื่องสักการบูชา แล้วนั่งลง ณ ที่ควร เพื่อคอยสดับพระธรรมเทศนา เมื่อพระพุทธรองค์ทอดพระเนตรเห็นเทพบุตรนั้นแล้วก็แจ่มแจ้งในประวัติของเทพบุตรด้วยญาณอันวิเศษ จึงมีพุทธปฏิภาณตรัสแก่พระภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เดิมทีเทพบุตรนี้เป็นบุตรของเศรษฐีที่อาศัยอยู่ที่เมืองสาวัตถี แต่ได้ทำมาตุฆาตแล้วกลัวภัยจะมาถึงตนจึงได้หลบหนีไปอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ขณะที่อุปสมบทได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ต่อมาได้เป็นพระมหาเถรและเป็นพระอุปัชฌายาจารย์สั่งสอนภิกษุและสามเณรอยู่เสมอด้วยความเอาใจใส่ ทั้งมีความเมตตาแก่ผู้ยากจนอนาถา บริจาคทานโดยปราศจากความตระหนี่ถี่เหนียว เมื่อมรณภาพเนืองด้วยเป็นคนอกตัญญู ผลกรรมที่ได้เข้ามาตราจึงต้องไปเสวยทุกข์ในอเวจีมหานรก ส่วนศิษย์ทั้งหลายได้พร้อมใจกันจัดการฌาปนกิจฉลองคุณพระอาจารย์ ในหมู่ศิษย์นั้นมีศิษย์รูปหนึ่งได้มานิสสัยในทางมานทั่วทั้งชั้นฟ้า มนุษย์และเดียรัจฉานก็ไม่เห็นพระอาจารย์ จึงตรวจไปถึงอบายภูมิ ก็พบเห็นพระอาจารย์เสวยทุกข์ในนรกอเวจี เมื่อออกจากมานแล้วเล่าเรื่องให้เพื่อนภิกษุทั้งหลายฟัง บรรดาศิษย์ต่างก็มีความสงสารพระ

อาจารย์ จึงพร้อมกันจัดพิธีเด็กขึ้น เป็นการบำเพ็ญกุศลอุทิศให้พระอาจารย์ ฝ่ายพระอาจารย์เมื่อได้รับผลบุญจากที่สาธุศิษย์ส่งให้ ประกอบกับกรรมดีที่เคยกระทำแต่ครั้งปางก่อน ทำให้ปราศจากความมืดมัว ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย นำให้ได้พ้นทุกข์ไปสวัสดีสุขในสรวงสวรรค์ จึงได้นำเครื่องสักการบูชาพร้อมเหล่าบริวารมานมัสการองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ แห่งนี้¹

จากคติความเชื่อข้างต้นทำให้ทราบถึงกุศลบุญแห่งการประกอบพิธีเด็ก ถือเป็นพิธีที่สามารถช่วยดวงวิญญาณให้หลุดพ้นจากนรกเวจี ด้วยกรรมที่เคยกระทำเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่

ประวัติ-ช่วงเวลาและผู้คนในพิธีเด็กของราชสำนักไทย : ว่าด้วยความเปลี่ยนแปลง

“จีน-ไทยมิใช่อันไกลพี่น้องกัน” เป็นคำพูดที่หลายคนคงได้ยินได้ฟังกันมานาน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย-จีนที่มีมากกว่า 700 ปี วิธีการดำรงชีพ วัฒนธรรม ประเพณีหลายสิ่งหลายอย่างที่พบเห็นในสังคมไทยปัจจุบันคงยากที่จะปฏิเสธได้ว่าเป็นของไทยมาแต่โบราณที่ตกทอดสืบต่อกันมา โดยไม่ได้รับมาจากวัฒนธรรมอื่นๆ เลยแม้แต่น้อย “กงเต็ก” เป็นพิธีกรรมที่ประกอบในงานศพของชาวจีน ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยมาช้านาน ซึ่งทางราชสำนักไทยได้รับมาจากจีนและถวายเป็นอย่างแน่นนอน ทั้งนี้ต้องเข้าใจว่าประเพณีถวายเป็นในอดีตรับเอาวัฒนธรรมจีนไปปรับใช้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะประเพณีและพิธีกรรมของทางราชสำนัก

¹ ศ.อภิลาลศรี. “พิธีสวดกตัง”. ใน บริษัท เส้นทางเศรษฐกิจ จำกัด. *คนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร*. กรุงเทพฯ: ศิริชัยการพิมพ์, 2526. หน้า 120-121.

จุดเริ่มต้นของงเด็กหลวง

พิธีงเด็กเริ่มจัดขึ้นในสังคมไทยเมื่อไรนั้นยังไม่สามารถระบุชี้ชัดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีงเด็กที่สามัญชนคนทั่วไปจัดขึ้นไม่มีเอกสารบันทึกไว้¹ แต่พิธีงเด็กหลวงหรือพิธีงเด็กที่ทางราชสำนักได้มีพระบรมราชานุญาตให้ประกอบพิธีขึ้นนั้น กล่าวกันว่ามาแต่ครั้งสมัยการถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งราชจักรีวงศ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ทำเป็นครั้งแรก ดังปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ดังนี้

“ลุดักราช 1214 ปีชวดจัตวาศก เป็นปีที่ 2 โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เร่งรัดทำการพระเมรุให้ทันในฤดูแล้ง เจ้าพนักงานจัดการทำพระเมรุขนาดใหญ่สูงตลอดยอด 2 เส้น...มีเครื่องประดับในพระบรมศพครบทุกสิ่งประการตามเยี่ยงอย่างประเพณีพระบรมศพมาแต่ก่อน

มีการวิเศษออกไปกว่าพระเมรุแต่ก่อน คือเจาะผนังเป็นช่องกล ทำเป็นซุ้มยอดประกอบติดกับผนัง ทำเรือนตะเกียงใหญ่ในระหว่างมุขทั้งสี่ เป็นที่ประกวดประชันกันอย่างยิ่ง ขอแรงในพระบวรราชวังซุ้มหนึ่ง ในสมเด็จพระยาองค์ใหญ่ซุ้มหนึ่ง สมเด็จพระยาราชคัณยซุ้มหนึ่ง เจ้าพระยาธิบดีนครซุ้มหนึ่ง ซุ้มตะเกียงนั้นสูง 3 วา มีเครื่องประดับแลเรือนไฟเป็นการช่างต่างๆ มีรูปลั่นถัน สูง 6 ศอก ช่างประตูปทุทุกประตุมีสาลหลวงญวนทำงเด็ก 7 วัน 7 คืน แล้วโปรดให้เจ้าสัวเจ้า

¹ แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. *กตัญญูในงเด็กและงเด็กในกตัญญู: พิธีงเด็กในสังคมไทยและสังคมโลก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554. หน้า 4.

ภาษีผลิตเปลี่ยนกันเข้าไปค่านับพระบรมศพตามอย่างธรรมเนียมจีน มีเครื่องเช่นทุก
วัน...”¹

จากความข้างต้นจะเห็นได้ว่า พิธีงดเด็กหลวงในสมัยนั้นมีขึ้นหลังจากมีสร้างพระเมรุ
แล้ว โดยมีพระยวนเป็นผู้ประกอบพิธี ซึ่งล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 4 มีพระบรมราชานุญาตโปรด
เกล้าฯ ให้มีขึ้น ดังนั้นจึงกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของราชสำนักไทย กล่าวคือเมื่อเจ้านาย
สิ้นพระชนม์จะมีการนิมนต์พระยวนและจีนนิกายมาประกอบพิธีกรรมดังกล่าว

การที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้จัดพิธีงดเด็กถวายล้น
เกล้าฯ รัชกาลที่ 3 นั้น มีเหตุผลหลายประการ²

1. พระภรรยาเจ้าของพระองค์ทรงมีเชื้อสายจีน อาทิ เจ้าจอมมารดาอิง ซึ่งเป็น
ธิดาของเจ้าพระยานิกรบดินทร์ (โต) ต้นสกุล “กัลยาณมิตร” เจ้าจอมมารดา
เขียว ซึ่งเป็นธิดาของกรมขุนสุนทรภูเบศร์ (จีนเรื่อง สุนทรกุล ณ ชลบุรี)
เศรษฐีชาวเมืองบางปลาสร้อย เจ้าจอมอรุณ ซึ่งเป็นธิดาหลวงเดชนายเวร
(สุด ไกรฤกษ์) ผู้สืบเชื้อสายจากชาวจีนฮกเกี้ยน แซ่หลิน (林) เป็นต้น
2. ความสามารถในด้านการค้าสำเภากับชาวจีน ตั้งแต่เมื่อครั้งยังทรงพระยศเป็น
กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ จนได้รับพระฉายาจากพระราชบิดาตรัสล่อว่า
“เจ้าสัว” ซึ่งช่วงระยะเวลาดังกล่าวถือเป็นยุคทองแห่งการค้าสำเภาระหว่าง
ไทย-จีน ประจักษ์หลักฐานอันเกี่ยวเนื่องด้วยพระปรีชาสามารถในด้านนี้ที่
สำคัญก็คือ “เงินถุงแดง” ที่ได้จากการค้าสำเภาส่วนพระองค์ ซึ่งจะทรงเก็บ
สะสมไว้ในถุงผ้าสีแดง โดยแยกเป็นถุงๆ แล้วปิดปากถุงเก็บเข้าในหีบกำปั่นข้าง

¹ ทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ข้า บุนนาค), เจ้าพระยา. 2548. *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4*. (พิมพ์ครั้งที่ 6)
กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). หน้า 63.

² ตะเกียงคู่. 2534. *สายหยุดหุดจิบจีน*. กรุงเทพฯ: ยินหยาง. หน้า 16-28.

พระแท่นบรรทม เงินส่วนนี้นับเป็นพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์นอกเหนือจากเงินในท้องพระคลังหลวง (พระคลังมหาสมบัติ) ทรงพระราชทานให้เป็นทุนสำรองแก่แผ่นดินสำหรับใช้ในยามบ้านเมืองอยู่ในภาวะคับขัน ซึ่งแสดงถึงสายพระเนตรอันยาวไกลในด้านการเงินการคลัง

3. มีพระราชศรัทธาในการพระพุทธรูปศาสนาอย่างแรงกล้า กล่าวคือ พระอารามที่พระองค์ทรงสร้าง มีอยู่ด้วยกัน 3 วัด พระอารามที่ทรงปฏิสังขรณ์ มีอยู่ด้วยกัน 53 วัด นอกจากนั้นแล้ว พุทธเจดีย์ที่พระองค์ทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์ มีอยู่ด้วยกัน 23 องค์¹ จนมีคำกล่าวกันมาว่า “ในรัชกาลที่ 1 นั้น ถ้าใครเข้มแข็งในการศึกสงครามก็เป็นคนโปรด ในรัชกาลที่ 2 ถ้าใครเป็นจินตกรก็เป็นคนโปรด ในรัชกาลที่ 3 ถ้าใครใจบุญสร้างวัดวาอารามก็เป็นคนโปรด”
4. ทรงมีความชื่นชอบในศิลปะจีน ผู้รับใช้ได้เอื้อพระยุคลบาทส่วนหนึ่งเป็นเงินหรืออาจเป็นเพราะการที่ผู้คนใกล้ชิดพระองค์ท่านล้วนแต่แต่งสำเภาไปค้าขายกับชาวจีน จึงทำให้เกิดความชื่นชอบที่จะนำศิลปะจีนมาประยุกต์เพื่อประดับตกแต่งในพระอารามต่างๆ แม้แต่พระที่นั่งภายในพระบรมมหาราชวังบางองค์ก็มีความเป็นจีนอยู่มาก ซึ่งงานศิลปกรรมโดยเฉพาะด้านสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะจีนในยุคนี้ นิยมเรียกว่าศิลปะ “แบบนอกอย่าง” ซึ่งมีความแตกต่างจาก “แบบประเพณีนิยม” ที่มีมาแต่เดิม² หรืออาจจะเรียกว่า “ศิลปะแบบพระราชนิยม รัชกาลที่ 3” ก็ได้ ซึ่งงานศิลป์ที่ได้รับอิทธิพลจากจีนเหล่านี้

¹ กรมศิลปากร. 2540. *วัดหลวงสมัยรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 19-23.

² ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 2551. *งานช่างสมัยพระนั่งเกล้าฯ*. กรุงเทพฯ: มติชน. หน้า 8-9.

ทำให้เชื่อได้ว่าต้องใช้ช่างจีนเป็นในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่างๆ ในขณะเดียวกันช่างจีนเหล่านี้ยังคงได้สอดแทรกคติความเชื่อของจีนในงานศิลปเหล่านั้น เช่น ภาพ ฮก ลก ซิ่ว และวรรณกรรมสามก๊กในพระอุโบสถวัดนางนองวรวิหาร หรือภาพปลาหลีกระโดดข้ามประตูมังกร ภาพงานเลี้ยงทอพิเศษของเจ้าแม่ซีหวังหมู่ ในวิหารหลวงพ่อพระร่วง วัดมหรณพารามวรวิหาร เป็นต้น¹

เหตุผลข้างต้นเป็นเพียงข้อสันนิษฐานถึงการเกิดขึ้นของพิธีงเด็กหลวงหรืองเด็กที่ทางราชสำนักจัดขึ้นเพื่อถวายในงานพระราชพิธีพระบรมศพของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ.2395 หากเมื่อได้ศึกษาถึงเชื้อสายแห่งราชจักรีวงศ์จะพบว่า พระอัครชายา (หยก) แห่งองค์สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกก็เป็นธิดาของจีนกิม คหบดีชาวจีนประสูติที่บ้านภายในกำแพงพระนคร ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ บริเวณป้อมเพชร ซึ่งเป็นย่านอาศัยของชาวจีนในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ² จากเอกสารของมิชชันนารีชาวอเมริกันที่ชื่อ นางเอ็น.เอ.แมคโดนัลด์ เมื่อครั้งเดินทางมายังประเทศไทยได้บรรยายไว้ว่า “ชาวจีนผู้มั่งคั่งมักจะกลายเป็นที่โปรดปรานของกษัตริย์ผู้ปกครอง และได้รับแต่งตั้งเป็นขุนนางมียศถาบรรดาศักดิ์ และขุนนางเหล่านี้จะถวายลูกสาวของพวกเขาแต่พระเจ้าแผ่นดินเป็นการตอบแทน ดังนั้นเราจะพบว่ามีเชื้อสายชาวจีนอยู่ในราชวงศ์ของสยาม”³

นอกจากนั้นแล้วยังจะพบว่ากษัตริย์ไทยหลายพระองค์มีพระนามแบบจีนอีกด้วย เช่น รัชกาลที่ 1 มีพระนามว่า “เจิ้งหัว” (郑华) รัชกาลที่ 2 มีพระนามว่า “เจิ้งฝู” (郑佛) รัชกาลที่ 3 มีพระนามว่า “เจิ้งฝู” (郑福) รัชกาลที่ 4 มีพระนามว่า “เจิ้งหมิง” (郑明)

¹ สุรสิทธิ์ ธรรมนิษัฏ. 2553. “มรดกจีนในวัดมหรณพาราม”. ใน *ศิลปวัฒนธรรม*. ปีที่ 31 ฉบับที่ 4 กุมภาพันธ์ 2553. หน้า 153.

² กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมากูร. 2549. *ย้อนรอยราชสกุลวงศ์ วังหลวง*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า. หน้า 3.

³ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์. 2557. *และลาวในสายคามิชชันนารีชาวอเมริกัน*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 110.

และรัชกาลที่ 5 มีพระนามว่า “เจิ้งหลง” (郑隆) เป็นต้น อนึ่งพระบรมสาทิสลักษณ์ของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 4 และ 5 ยังทรงฉลองพระองค์แบบจักรพรรดิจีนด้วย ส่วนธรรมเนียมการบูชาพระปายในเทศกาลตรุษสารทก็เป็นอีกร่องรอยหนึ่งให้เห็นถึงการรับเอาวัฒนธรรมจีนมาสู่ราชสำนักไทย ขณะเดียวกันราชสำนักเองก็ได้เพิ่มเติมบางอย่างในวัฒนธรรมประเพณีที่รับมาเช่นกัน อาทิ การพระราชกุศลเลี้ยงพระตรุษจีน เป็นต้น ซึ่งธรรมเนียมดังกล่าวเกิดขึ้นในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3¹ สิ่งต่างๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการรับเอาวัฒนธรรมที่ติงามของจีนมาปรับใช้ในราชสำนักไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการรับเอาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความกตัญญู ซึ่งการบูชาพระปายในเทศกาลสำคัญๆ นั้นก็คือการบูชาบรรพบุรุษเป็นธรรมเนียมที่ลูกหลานชาวจีนควรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

เหตุที่พระญวนเป็นผู้ประกอบพิธีงัดเกวียนในยุคแรกๆ นั้น เป็นเพราะว่าชาวญวนจำนวนมากได้อพยพลี้ภัยสงครามมาตั้งแต่ปลายสมัยธนบุรีแล้ว ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้มีการตั้งวัดญวนขึ้น จึงได้นิมนต์พระสงฆ์ซึ่งบวชมาจากประเทศญวนมาประจำในไทย คณะสงฆ์ญวนชุดแรกๆ มีพระผู้ใหญ่ที่สำคัญ 2 รูป คือ พระครูคณานิสมณาจารย์ (ฮึง) และพระครูสมณานิสมณาจารย์ (เหยี่ยวกร้าม) เป็นผู้นำของคณะสงฆ์อนัมนิกายในสมัยนั้น

วัดญวนในประเทศไทยถือกำเนิดขึ้นก่อนวัดจีน ในสมัยรัชกาลที่ 3 ช่วงที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎ (ต่อมา คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ขณะทรงพระผนวชอยู่ ทรงสนพระทัยในลัทธิประเพณีและการปฏิบัติของพระสงฆ์ฝ่ายมหายาน ซึ่งในขณะนั้นพระสงฆ์ฝ่ายมหายานมีแต่ฝ่ายอนัมนิกายยังไม่มีฝ่ายจีนนิกาย จึงโปรดให้นิมนต์ “องฮึง” เจ้าอาวาสวัด

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2556. *พระราชพิธีสิบสองเดือน*. กรุงเทพฯ: แสงดาว. หน้า 145.

ถวายเป็นพระพุทธรูปในขณะนั้นเข้าเฝ้าฯ ซึ่งทรงถูกพระราชอภัยโทษเป็นอย่างดี เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์แล้วก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คณะสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกาย เข้ามาอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ และอยู่ในสถานะดังกล่าวเรื่อยมา แม้จะมีการผลัดเปลี่ยนรัชกาลมาจนถึงปัจจุบันก็ได้พระราชทานเงินช่วยเหลือในการปฏิสังขรณ์และโปรดเกล้าฯ ให้พระสงฆ์ถวายเป็นประจำ รวมถึงยังให้มีพิธีกรรมตามความเชื่อของฝ่ายอนัมนิกายในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาและพิธีอื่นๆ อันเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบเนื่องมาจนปัจจุบันอีกด้วย

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. 2411 ได้ทรงปฏิบัติตามแบบอย่างสมเด็จพระบรมชนกนาถ ในเรื่องเกี่ยวกับการอุปถัมภ์และการปฏิสังขรณ์วัดถวียน โดยพระราชทานเงินช่วยเหลือ ในการปฏิสังขรณ์วัดถวียนตลาดน้อยอีกครั้ง และได้พระราชทานนามใหม่ว่า “วัดอุภัยราชบำรุง” คำว่า “อุภัย” แปลว่า สอง หมายถึงพระอารามที่ได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ 2 พระองค์ คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ ยังได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานสมณศักดิ์ของ “องฮึง” เจ้าอาวาสวัดอุภัยราชบำรุง เป็นที่ “พระครูคณานัสมณจารย์” เป็นเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายอนัมนิกายในประเทศไทย ต่อมายังได้พระราชทานนามวัดถวียนและวัดจีนอื่นๆ อีกหลายวัด¹ ด้วยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยต่อประเพณีความเชื่อและวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกายจึงทำให้มีงานพิธีดังกล่าวในราชสำนักไทย

อนึ่งการบำรุงพระพุทธรูปในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระองค์มีพระราชศรัทธายิ่งนั้น จากพระราชปณิธานในพระองค์พบว่า สมัยของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 3 ได้มี

¹ โสวัตร ธิลา. 2550. “วัดถวียนในประเทศไทย”. ใน โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 31*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: ด่านสุทธการพิมพ์. หน้า 38-39.

เจ้านายหลายพระองค์ที่ทรงห่วงหาอาทรสิ้นพระชนม์ลง รวมถึงขุนนางหลายคนก็กราบบังคลาตบสญก่อนวัยอันควร ไม่ได้อยู่รับใช้เบื้องพระยุคลบาท ซึ่งพระองค์ทรงทุกขโสมนัสยิ่งนัก จึงตรัสถามถึงการบำเพ็ญพระราชกุศลใดที่ยังไม่ได้ทรงบำเพ็ญบ้าง ในครั้งนั้น “ให้เจ้าประคุณทั้งปวงพิจารณาความในพระบาลี ถวายพระองค์คนละฉบับ ให้มีความอ้างว่าได้ความจากคัมภีร์นั้นๆ มีนิทานเป็นทำเนียบอย่างนั้น แล้วได้เรียงความใส่สมุดเป็นอักษรมาให้ทุกๆ พระองค์ ให้ได้ในเดือนอ้ายนั้น จะได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย แต่มีพระโองการห้ามมิให้เจ้าคุณทั้งปวงปรึกษากัน ให้เอาแต่ตามใจรัก ตามแต่จะเห็นเกิด”¹ ซึ่งไม่มีพระเถระผู้ใหญ่ได้ถวายวิสัชนาในพระราชปจฉาที่พระองค์โปรดรับสั่งในเรื่องดังกล่าว ก็เป็นข้อคิดที่ว่า การครั้งนั้นไม่มีพระบาลีข้อใดที่ใช้อ้างเพื่อถวายพระราชปจฉาในพระองค์ได้ เมื่อสิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 4 เสด็จเสวยราชสมบัติแล้ว ซึ่งพระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยในคติความเชื่อในลัทธิอื่นๆ อยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งคติความเชื่อในพุทธศาสนาฝ่ายอนันนิกาย เมื่อมีการจัดพระราชพิธีพระบรมศพจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บรรพชิตญวนจัดพิธีงัดเต็กถวายทั้งนี้อาจเนื่องด้วยเป็นการถวายพระราชกุศลถวายดวงพระวิญญาณในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระองค์เองก็ไม่เคยบำเพ็ญพระราชกุศลดังกล่าวมาก่อนก็เป็นได้

การพระราชทานเพลิงพระบรมศพของสิ้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 3 ในครั้งนั้นจึงมีการนำเอาพิธีกรรมที่เรียกว่างัดเต็กมาใช้ในราชสำนักไทย เริ่มแรกมีพระญวนเป็นผู้ประกอบพิธี ต่อมาเมื่อเกิดจีนนิกายในไทยขึ้นแล้วจึงได้ให้พระสงฆ์จากทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายจีนนิกายและฝ่ายอนันนิกายได้สลับหมุนเวียนเป็นผู้ประกอบพิธีดังกล่าว ทั้งนี้ยังต้องเข้าใจเพิ่มเติมว่า พระ

¹ประสิทธิ์ แสงทับ บรรณาธิการ. 2550. *ประชุมพระราชปจฉา*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 332-333.

ญวนหรือพระจีนต่างล้วนเป็นคณะสงฆ์ฝ่ายมหายานทั้งสิ้น คติความเชื่อในการพิธีกรรมจึงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

งเด็กหลวงจากบันทึกของลันเกล้าฯ รัชกาลที่ 6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง ประวัติต้นรัชกาลที่ 6 เนื้อหาส่วนหนึ่งกล่าวถึง งานพระบรมศพและการถวายพระเพลิงพระบรมศพรัชกาลที่ 5 ดังนั้นจึงมีเนื้อหาที่ทำให้พอเห็นถึงพิธีงเด็กหลวงในสมัยนั้น

เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ.2453 ได้เกิดเหตุการณ์ที่สร้างความเศร้าโศกให้แก่ประเทศไทยครั้งใหญ่หลวง เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ประชวรเสด็จสวรรคต ณ พระที่นั่งอัมพรสถานภายในพระราชวังดุสิต สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาชิราวุธ ได้เสวยราชสมบัติต่อจากพระราชบิดา และทรงเป็นประธานในการประกอบพิธีพระบรมศพ พระองค์ทรงได้เล่าไว้ดังนี้

สัตตมวารพระบรมศพ (ทำบุญ 7 วัน) ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2453 “เช้าเลี้ยงพระและมีเทศนาอีกกัณฑ์ 1 แล้ว **พรตญวนและจีนขึ้นทำพิธีตามลัทธิ** พวกพ่อค้าจีนบางคนได้จัดเครื่องมาถวายสังเวย และได้ถือโอกาสนั้นเพื่อเฝ้าฉันด้วย ต่อแต่นี้ก็ได้มีการทำบุญอย่างนี้อีกทุกๆ สัปดาห์”¹

สัตตมวารพระบรมศพ ครั้งที่ 2 (ทำบุญ 7 วัน) เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ.2453 “ในตอนค่ำวันนั้นเองยังต้องลงไปพระมหาปราสาทอีกครั้ง 1 เพื่อทำบุญ 7 วันตามเคย คือมีสวดมนตร์และเทศนาอีก 1 กัณฑ์ กับมีงเด็กด้วย รุ่งขึ้นมีเลี้ยงพระและมีเทศนาอีกกัณฑ์ 1 และ

¹ งาม วชิราวุธ. 2555. *ประวัติต้นรัชกาลที่ 6*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ: มติชน. หน้า 74.

สตัปปรณรายร้อย ในเวลาเช้าวันนี้ได้มีพวกจีนกวางดุงนำเครื่องสังเวและเครื่องสักการะเข้าไปถวายพระบรมศพ กับได้มีพวกนักเรียนจีนเข้าไปเฝ้าพระบรมศพด้วยเปนจำนวนมาก”¹

ปัญญาสมวารพระบรมศพ (ทำบุญ 50 วัน) วันที่ 7-10 ธันวาคม พ.ศ.2453 “มีงานทำบุญ 50 วัน พระบรมศพ วันที่ 7 คำมีสวดมนต์ แล้วพระองค์เจ้าพระสถาพรพิริยพรตทรงเทศนา 1 กัณฑ์ และมีกึ่งเด็กใหญ่ วันที่ 8 เข้าเฝ้าพระและมิเทศนา 1 กัณฑ์ และสตัปปรณรายร้อย บ่ายมีกึ่งเด็กข้ามสพาน คำมีสวดมนต์แล้วเทศนา 1 กัณฑ์ วันที่ 9 มีงานเหมือนในวันที่ 8 เว้นแต่ในตอนบ่ายการกึ่งเด็กมีทั้งกระจาด วันที่ 10 เข้าเฝ้าพระ แล้วสตัปปรณรายร้อย บ่ายมีวงพวงมาลาและมีเทศนา 1 กัณฑ์ ดังนี้ก็เห็นได้อยู่ว่า งาน 50 วันแท้จริงก็ไม่ผิดอะไรกับงานศพ 7 วัน เปนแต่เพิ่มเปน 3 วันขึ้นเท่านั้น”²

ความเข้าใจผิดเรื่องสัตตมวารต่อแต่ 50 วันมา “เวลาค่ำวันที่ 17 ธันวาคม (พ.ศ.2453 ผู้เขียน) ได้เริ่มบำเพ็ญกุศลสัตตมวารเปนระเบียบใหม่ คือให้มีพระสงฆ์เพียง 10 รูปเปนหัวหน้าทานของหลวง อีก 20 รูปเปน ของเสด็จแม่ทรงนิมนต์ ในค่ำวันที่ 17 นั้นมีเทศนาของหลวง 1 กัณฑ์ รุ่งขึ้นวันที่ 18 เข้าเฝ้าพระแล้วมีเทศนาของเสด็จแม่ 1 กัณฑ์ ขึ้นต้นกรรมขุณสรรพลธิประสงค์ เสนาบดีกระทรวงวัง ได้ออกหมายไปแล้วว่าจะมีบำเพ็ญพระราชากุศลของหลวงทุกสัตตมวารจนกว่าจะถวายพระเพลิง การออกหมายไปเช่นนั้น ฉันได้รู้สึกก่อนไม่ต่อเมื่อวันที่ 15 ธันวาคมจึงได้ทราบ โดยกรมหลวงดำรงทรงแสดงความเห็นขึ้น เมื่อประชุมเสนาบดีสภา (ซึ่งในหมู่นั้นมีทุกวันจันทร์และวันพฤหัสบดี) ว่าควรให้โอกาสให้ข้างในได้ทำบุญพระบรมศพบ้าง ฉันตอบว่าฉันก็ได้ตั้งใจไว้เช่นนั้น เพราะได้ยินพระกระแสของเสด็จแม่ตรัสว่า เมื่อทำบุญ 50 วันแล้ว งานสัตตมวารของหลวงจะไม่มีอีก จึงจะทรงขอบำเพ็ญพระกุศล

¹ ราม วชิราวุธ. 2555. *ประวัติต้นรัชกาลที่ 6*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ: มติชน. หน้า 80.

² ราม วชิราวุธ. 2555. *ประวัติต้นรัชกาลที่ 6*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ: มติชน. หน้า 173.

ส่วนพระองค์บ้าง และทรงขอให้ช่างในได้มีโอกาสทำบุญบ้าง ฉันก็ถูกรับตกลงตามพระประสงค์ของเสด็จแม่ และได้บอกกรมขุนสรพสิทธิ์ให้ทรงทราบ คิดว่าเป็นที่เข้าใจกันดีอยู่แล้ว ฉะนั้นเมื่อกรมหลวงดำรงตรัสขึ้นฉันจึงต้องร้องว่าไม่รู้ ภายหลังสืบได้ความว่ากรมหลวงเทววงศ์เป็นผู้ทรงออกความเห็นว่าจะควรให้มีการบำเพ็ญพระราชกุศลของหลวงต่อไปทุก 7 วัน โดยอ้างว่าเมื่อครั้งพระศพสมเด็จพระเจ้าสุนันทาได้เคยมีการบำเพ็ญพระราชกุศลทุก 7 วัน จนกระทั่งถึงเวลาพระราชทานเพลิง ขอนี้ฉันชี้คร้านจะเถียง เพราะเกรงจะถูกขนาบว่ารู้ก่อนเกิด จึงนิ่งเสีย แต่ฉันเข้าใจว่าการที่ถูกระห่มมโพรตให้มิทำบุญอย่างนั้นเพราะทรงอาศัยในส่วนพระองค์สมเด็จพระเจ้าสุนันทา ซึ่งได้สิ้นพระชนม์ลงโดยอาการอันน่าสงสาร อย่างไรก็ตาม ก็ดีก่อนที่ออกบัตรหมายอะไรไป เสนาบดีกระทรวงวังควรที่จะบอกให้ฉันทราบเสียก่อน แทนที่ออกไปโดยเชื่อกรมหลวงเทววงศ์พระองค์เดียว แต่เมื่อหมายได้ออกไปเสียแล้ว ถึงฉันจะพอใจหรือมิพอใจก็พูดไม่ออก ครั้นฉันจะบอกเลิกการบำเพ็ญกุศลสัตตมหารของหลวง เมื่อหมายออกไปแล้วว่าจะมี ก็คงถูกนิทา ครั้นว่าจะปล่อยเลยตามเลย แลมีการบำเพ็ญกุศลของหลวงต่อไปทุก 7 วันตามหมาย ก็คงถูกนิทาว่าเกียจกัน ทำบุญเสียคนเดียว ไม่ให้ผู้อื่นได้มีโอกาสสนองพระเดชพระคุณบ้างเลย ข้อที่ต้องคำนึงยังมีอยู่อีกข้อ 1 คือ การที่ต้องไปทำพิธีอยู่เสมอๆ นั้น ก็กินเวลาอยู่บ้าง ถ้าจะให้เบ็ดเตล็ดเพียง “เฮียกง” ทำพิธีเท่านั้นไม่ยากอะไร แต่ฉันมีงานต้องทำในหน้าที่พระเจ้าแผ่นดินอยู่ด้วย ฉะนั้นถ้าไม่ยอมให้ทางใดบกพร่องทาง 1 แล้ว ก็อาจกลายเป็นบกพร่องทั้ง 2 ทาง ฉันได้ร้องขอให้กรมหลวงนเรศฯ ทรงช่วยคิดวางรูปงานให้แบ่งเบาแก่ฉันได้บ้าง จึงได้ตกลงว่า ให้ออกหมายอนุญาตให้เจ้านายฝ่ายในรับทำบุญถวายพระศพทุกสัตตมหาร มีของหลวงเป็นหัวทานพระ 10 รูป และเทศนาในตอนค่ำของหลวง ในตอนเช้าเป็นของเจ้านายรับบำเพ็ญพระกุศล (แปลว่าในเวลาเช้าฉันไม่ต้องออกไปที่พระมหาปราสาท) งานสัตตมหารเป็นอันได้ทำเช่นที่กล่าวนี้ตั้งแต่วันที่ 17 ธันวาคมเป็นต้นไป”¹

¹ งาม วชิราวุธ. 2555. *ประวัติต้นรัชกาลที่ 6*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ: มติชน. หน้า 181-182.

ศตมวารพระบรมศพ (ทำบุญ 100 วัน) “วันที่ 28 มกราคม (พ.ศ.2454 ผู้เขียน) เริ่มงานทำบุญ 100 วันพระบรมศพพระเจ้าหลวง งานที่ทำครั้งนี้ก็คล้ายงาน 50 วันนั่นเอง ฉะนั้นจะกล่าวถึงแต่โดยย่อๆ วันที่ 28 เวลาค่ำได้ลงไปທີ່พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทรับอัครราชทูตฝรั่งเศส ผู้นำขอมาลาเงินของพระธรรมาธิบดีฝรั่งเศสมาถวายพระบรมศพ และรับอัครราชทูตรัสเซีย ผู้นำพวงมาลาเงินของพระเจ้ากรุงรัสเซียกับพวงมาลาดอกไม้ของพระเจ้ากรุงเดนมาร์ก มาถวายพระบรมศพ แล้วจึงได้เริ่มตามระเบียบ สำหรับคืนวันที่ 28 นั้น พระสงฆ์ธรรมยุติกะนิิกาย 30 รูปเจริญพระพุทธมนต์ แล้วสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าแสดงธรรมเทศนา แล้วมีมิ่งเด็กซึ่งนายแตง (ภายหลังเป็น พระอนุวัตน์ราชินยม) เป็นผู้จัดมาฉลองพระเดชพระคุณ วันที่ 29 เข้าเฝ้าพระและมิ่งเทศนา 1 กัณฑ์ ป้ายมีมิ่งเด็กข้ามสพาน เครื่องกระตาศงเด็กครั้งนี้วิจิตรพิสดารมาก นายองว่าถึงแก่เรียกช่างพิเศษเข้ามาจากเมืองจีน เวลาค่ำพระสงฆ์มหานิกาย 30 รูปเจริญพระพุทธมนต์ แล้วกรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์ทรงแสดงธรรมเทศนา 1 กัณฑ์ วันที่ 30 เข้าเฝ้าพระ แล้วพระธรรมวโรดมแสดงธรรมเทศนา 1 กัณฑ์ ป้ายมีมิ่งเด็กทั้งกระจาด ฉลากของดีๆ มาก ค่ำพระสงฆ์รามัญนิิกาย 30 รูปเจริญพระพุทธมนต์ แล้วสมเด็จพระมหาสมณทรงแสดงพระธรรมเทศนา 1 กัณฑ์ วันที่ 31 เข้าเฝ้าพระ แล้วสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์แสดงธรรมเทศนา 1 กัณฑ์ เป็นเสร็จงานทำบุญ 100 วันเท่านี้”¹

จากพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 6 ที่ได้บันทึกไว้นั้น แสดงให้เห็นว่า งานพิธีพระบรมศพของสมเด็จพระปิยะมหาราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในพิธีแทบทุกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิธีสวดมวารปณสุมวาร ปัญญามวารและศตมวาร อันเป็นพิธีทำบุญใหญ่ให้แก่ผู้วายชนม์ การเสด็จพระ

¹ งาม วชิราวุธ. 2555. *ประวัติต้นรัชกาลที่ 6*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ: มติชน. หน้า 238-239.

ราชดำเนินไปประกอบพิธีงานพระบรมศพนั้นแม้ว่าเป็นกิจของบุตรที่ต้องสำนึกต่อพระราชบิดา แต่เนื่องด้วยพระราชภาระที่มากเกินไป ซึ่งต้องทำไปพร้อมๆ กับการตรวจข้อราชการบ้านเมือง ดูแลทุกข์สุขประชากรราษฎรในฐานะพระมหากษัตริย์ พระองค์จึงได้มีพระราชวินิจฉัยปรับแก้ธรรมเนียมประเพณีงานพระศพบางอย่าง กล่าวคือ สามารถให้ผู้มีจิตศรัทธาร่วมบำเพ็ญพระราชกุศลถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศพระองค์นั้นในการเป็นเจ้าภาพบำเพ็ญพระกุศลตอนเช้าหลังจากเสร็จงานปัญญาสมวารพระบรมศพ (ทำบุญ 50 วัน) ไปแล้ว ย่อมแสดงว่างานพิธีบรมศพหลวงสามารถปรับเปลี่ยนนั้นตามความจำเป็น

เนื่องด้วยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ทรงเคยเข้าร่วมในพิธีงเด็กครั้งเมื่องานพระบรมศพในล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 จึงทำให้พระองค์มีพระราชศรัทธายิ่งในพิธีดังกล่าว ดังปรากฏในพระราชพินัยกรรมที่ทรงทำไว้ก่อนการเสด็จสวรรคต 5 ปี คือ เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.2463 ขณะประทับที่พระวังพญาไท ความว่า “ในการทำบุญ 7 วัน เมื่อไว้พระบรมศพก็ดี และในงานพระเมรุก็ดีขอให้จัดการทำพิธีงเด็ก ถ้าไม่มีใครศรัทธาทำให้ข้าพเจ้า ขอให้ทายาทของข้าพเจ้าหานักพรตอาณัณิกาย จินนิกายมาทำให้ข้าพเจ้า”¹ ซึ่งเป็นพระราชประสงค์ที่พระองค์ท่านได้ทรงมอบไว้ให้แก่ทายาทในพระองค์

พิธีงเด็กหลวงในสมัยรัชกาลที่ 6 จะทำทุกๆ 7 วัน ไปจนถึงพิธีพระราชทานเพลิงพระบรมศพ และเมื่อถึงปัญญาสมวาร (ทำบุญ 50 วัน) และศตมวารพระบรมศพ (ทำบุญ 100 วัน) จะมีการตั้งกระเจาตรวมถึงพิธีข้ามสะพานด้วย นอกจากนั้นแล้วในวันพิธีศตมวารคงมีการเผาเครื่องกระดาศที่ทำเป็นรูปต่างๆ ได้แก่บ้านเรือน ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ คนรับใช้ และที่ขาดไม่ได้ก็คงเป็นกระดาศเงินกระดาศทอง ซึ่งเชื่อว่าจะช่วยให้ผู้วายชนมนำติดตัวไปใช้ในปรโลก

¹ อมรตฤณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช), จมื่น. 2541. *พระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 11 เรื่องพระราชประเพณี ตอน 3*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา. หน้า 62.

ความเหมือนระหว่างพิธีงเด็กในสมัยรัชกาลที่ 4 ที่ทรงทำถวายล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 3 กับพิธีงเด็กในสมัยรัชกาลที่ 6 ที่ทรงทำถวายล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 คือ การให้ประชาชนผู้มีจิตศรัทธามีส่วนร่วมในพิธีดังกล่าว กล่าวคือ มีพระบรมราชานุญาตให้ข้าหลวงและราษฎรที่ประสงค์จะร่วมทำบุญเนื่องด้วยพิธีงเด็กเป็นเจ้าของภาพได้ ความต่างก็คือ พิธีงเด็กที่ทำถวายรัชกาลที่ 3 คงทำรวดเดียว 7 วัน 7 คืนก่อนถวายพระเพลิงพระบรมศพ ส่วนพิธีงเด็กที่ทำถวายรัชกาลที่ 5 เริ่มมีการแบ่งช่วงทุกๆ 7 วัน และในวันพิธีทำบุญครบ 50 วัน และ 100 วัน จะมีพิธีเชิญดวงพระวิญญาณข้ามสะพานและทิ้งกระจาดลักษณะนี้ อาจเริ่มแต่ครั้งงานพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์และงานพระศพสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้ากรมมาภรณ์เพชรรัตน์ ซึ่งสิ้นพระชนม์พร้อมกันคราวเกิดอุบัติเหตุเรือล่มระหว่างเสด็จบางปะอิน¹ จะเห็นได้ว่างานพิธีงเด็กครั้งถวายล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 เริ่มมีพระเงินเข้าร่วมประกอบพิธีดังกล่าวแล้วด้วย ทั้งนี้เพราะว่าเริ่มมีการสร้างวัดขึ้นขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้เอง ซึ่งก่อนหน้านี้ชาวจีนต้องอาศัยบรรพชิตญวนเป็นผู้ประกอบศาสนกิจ เพราะมีความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน วัดจีนที่สร้างขึ้นในสมัยนี้และได้รับพระราชทานจากพระองค์ท่านคือวัดบำเพ็ญเงินพรต (ยังฮกยี่) และวัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) ซึ่งวัดทั้ง 2 ตั้งอยู่ในย่านชุมชนจีนเยาวราช² การที่วัดจีนนิกายในไทยได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เชื่อได้ว่างานพิธีพระบรมศพและพระศพของเจ้านายตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาพระสงฆ์ฝ่ายจีนนิกายได้เริ่มเข้ามาประกอบพิธีงเด็กหลวงร่วมกับพระสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกาย

¹ ตะเกียงคู่. 2534. *สายหยุดพุดจิบจีน*. กรุงเทพฯ: อินทยา. หน้า 43-45.

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 66-68.

ราชสำนักไทยมีความประนีประนอมด้านคติความเชื่อของหลายวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ยังอาจเป็นต้นแบบให้กับราชสำนักอื่นๆ อีกด้วย กล่าวคือ การพระศพสมเด็จพระศรีสวสดี พระเจ้าแห่งกัมพูชา (พ.ศ.2383-2470) ได้มีการจัดพิธีงดึกด้วยเช่นกัน ความจากเอกสารจารึกไว้ว่า “มีโรงกงเต็กทำบุญแด่พระสงฆ์จีน, ญวนด้วย”¹ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงได้ให้ข้อวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องงานพระศพของสมเด็จพระศรีสวสดีไว้อย่างน่าสนใจว่า

“ข้าพเจ้าได้อ่านคำแปลพิจารณา ดู เห็นว่าลักษณะการพระเมรุพระเจ้ากรุงกัมพูชา มีเค้ามูลที่มาจากกันเป็น 3 ส่วน ส่วนหนึ่งมาแต่ประเพณีตึกดัมบรพ ซึ่งชาวกรุงกัมพูชายังคงรักษามาจนราบเท่าทุกวันนี้ จะยกพอเป็นตัวอย่าง ดังเช่น ลักษณะการถวายพระเพลิง เอารูปเทียนเครื่องขมาเข้าไปวางที่พระโกษฐเสียก่อน แล้วพระเจ้ากรุงกัมพูชาของคใหม่จึงออกมาทรงจุดฝักแค ‘ด้วยเพลิงโกลาส’ ล่ามชวนเข้าไปเผาพระศพ ดังนี้เป็นต้น เห็นจะเป็นประเพณีก่อนเก่า อีกส่วนหนึ่งเห็นจะถ่ายแบบไทยไปจากประเทศสยาม ยกตัวอย่างดังเช่นรูปสัณฐานแลเครื่องแต่พระเมรุเป็นต้น แลอีกส่วนหนึ่งเป็นการที่คิดจัดขึ้นในกรุงกัมพูชาเมื่อขึ้นหลัง ยกตัวอย่างดังเช่นเอาพวงกละคอนลิเกแลโลโก้เข้ากระบวนแห่นั้นเป็นต้น”²

ไม่ว่าจะว่าพิธีงดึกที่จัดขึ้นในการถวายพระเพลิงพระศพของสมเด็จพระศรีสวสดีนั้น ได้รับจากสยามด้วยหรือไม่ แต่เมื่อครั้งสมัยสมเด็จพระศรีสวสดียังทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระนริราชดน้อยไกรแก้วฟ้าฯ มีพระชันษาได้ 24 ปี ได้เสด็จมาทรงบรรพชาเป็นพระภิกษุอยู่ที่

¹ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ. 2471. *ลัทธิธรรมเนียมต่างๆ ภาคที่ 20 ราชกำหนดกรุงกัมพูชา เรื่องการพระศพสมเด็จพระศรีสวสดี พระเจ้ากรุงกัมพูชา*. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร. หน้า 21.

² พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ. 2471. *ลัทธิธรรมเนียมต่างๆ ภาคที่ 20 ราชกำหนดกรุงกัมพูชา เรื่องการพระศพสมเด็จพระศรีสวสดี พระเจ้ากรุงกัมพูชา*. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร. หน้า 21. ก-ข.

วัดบวรนิเวศวิหารในกรุงเทพฯ 1 ปี¹ การครั้งนั้นอาจได้เคยเห็นพิธีงเด็กในราชสำนักไทยแล้ว ก็เป็นได้ ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่า พิธีงเด็กหลวงเริ่มขึ้นแต่ครั้งสมัยการถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แล้ว และการบรรพชาในวัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งเป็นพระอารามที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระอนุราชาธิราช เจ้าฟ้ามงกุฎสมมุติเทววงศ์ ได้เสด็จมาครองวัดนี้ในปี พ.ศ.2379-2394 และเป็นที่เข้าใจอยู่ก่อนแล้วว่า ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 4 ทรงสนพระราชหฤทัยในลัทธิประเพณี และการปฏิบัติของพระสงฆ์ฝ่ายมหายาน และยังทรงพระบรมราชานุญาตให้มีการถวายพิธีงเด็กแด่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก่อนหน้านั้น อาจจะทำให้ราชสำนักกัมพูชา นำไปปรับใช้ในภายหลังก็เป็นได้ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระศรีสวสดี เจ้ากรุงกัมพูชาอาจทรงมีพระราชดำรัสไว้ก่อนก็ได้

งเด็กหลวงสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9

พิธีงเด็กหลวงในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (พ.ศ.2470-2559) ซึ่งทรงครองสิริราชสมบัติยาวนาน 70 ปี ช่วงระยะแห่งการครองราชย์มีงานพระบรมศพและพระศพของเจ้านายหลายพระองค์ อาทิ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร, สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7, สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี, สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 2.

บทความนี้จะศึกษาเฉพาะแต่พิธีงเด็กหลวงในงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี กับงานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์เพียง 3 พระองค์เท่านั้น โดยจะเรียบเรียงจากเอกสารจดหมายเหตุงานพระบรมศพและพระศพของทั้ง 3 พระองค์

พิธีงเด็กในงานบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 จัดขึ้น 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ในช่วงพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน 50 วัน (ปัญญาสมวาร) ซึ่งได้รับพระบรมราชานุญาตให้คณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย พร้อมด้วยมูลนิธิปอเต็กตึ๊ง สมาคมจีนต่างๆ และหนังสือพิมพ์จีน โดยมีนายอุเทศ เตชะไพบูลย์เป็นประธานบรรพชิตจีน 9 รูป จากวัดโธร์แมนคุณารามและวัดมังกรกมลาวาส พิธีงเด็กครั้งนี้จัดขึ้น 2 วัน ระหว่างวันที่ 10-11 กรกฎาคม 2527 ณ ลานพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

ครั้งที่ 2 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้คณะสงฆ์จีนนิกายบำเพ็ญกุศลพิธีงเด็กถวาย ในการนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าบุญทัดสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ พระอนุชาในสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 เป็นประธานในพิธี จัดพิธีงเด็ก ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ซึ่งจัดพิธี 1 วัน ในวันที่ 19 มีนาคม 2528¹ พิธีงเด็กในงานบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทั้งหมด 5 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ในวันที่ 10 กันยายน 2538 คณะสงฆ์จีนนิกาย ประกอบพิธีงเด็ก

¹ กรมศิลปากร, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2529. *จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 107, 121-122, 151.

ครั้งที่ 2 ในวันที่ 18 กันยายน 2538 คณะสงฆ์อนัมนิกาย ประกอบพิธีงเด็ก

ครั้งที่ 3 ในวันที่ 25 กันยายน 2538 มีพระบรมราชานุญาตให้นายอุเทน เตชะไพบูลย์ ร่วมกับมูลนิธิปอเต็กตึ๊ง สมาคมจีนต่างๆ หนังสือพิมพ์จีนรายวัน และคณะสงฆ์จีนทั่วประเทศ ประกอบพิธีงเด็ก

ครั้งที่ 4 ในวันที่ 2 ตุลาคม 2538 มีพระบรมราชานุญาตให้นายเจริญและคุณหญิงวรรณ สิริวัฒนภักดี และคณะ พร้อมด้วย มูลนิธิ “สิริวัฒนภักดี” ประกอบพิธีงเด็ก

ครั้งที่ 5 ในวันที่ 26-30 ตุลาคม 2538 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมธุรกิจสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ประกอบพิธีงเด็ก¹

พิธีงเด็กในงานบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ทั้งหมด 15 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ในวันที่ 8 มีนาคม 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้มูลนิธิปอเต็กตึ๊ง ประกอบพิธีงเด็ก

ครั้งที่ 2 ในวันที่ 14 มีนาคม 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมแต่จีวแห่งประเทศไทย หอการค้าไทยจีน และประชาคมนักธุรกิจเขตสัมพันธ์ (เยาวราช) ประกอบพิธีงเด็ก

ครั้งที่ 3 ในวันที่ 23 มีนาคม 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมชาวไทยเชื้อสายจีน ประกอบพิธีงเด็ก

ครั้งที่ 4 ในวันที่ 28 มีนาคม 2551 คณะสงฆ์อนัมนิกายแห่งประเทศไทย ประกอบพิธีงเด็ก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จแทนพระองค์

¹ กรมศิลปากร, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2529. *จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 131-147.

ครั้งที่ 5 ในวันที่ 17 เมษายน 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย ประกอบพิธีกึ่งเด็ก

ครั้งที่ 6 ในวันที่ 18 เมษายน 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย โดยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จ
ไปทรงเป็นประธาน

ครั้งที่ 7 ในวันที่ 19 เมษายน 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย ประกอบพิธีกึ่งเด็ก

ครั้งที่ 8 ในวันที่ 20 เมษายน 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย ประกอบพิธีกึ่งเด็ก

ครั้งที่ 9 ในวันที่ 21 เมษายน 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย ประกอบพิธีกึ่งเด็ก

ครั้งที่ 10 ในวันที่ 22 เมษายน 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย ประกอบพิธีกึ่งเด็ก

ครั้งที่ 11 ในวันที่ 23 เมษายน 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย ประกอบพิธีกึ่งเด็ก โดยพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวร
ราชทินนุดามาดู เสด็จไปทรงเป็นประธาน

ครั้งที่ 12 ในวันที่ 24 เมษายน 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย ประกอบพิธีกึ่งเด็ก โดยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ
สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธาน

ครั้งที่ 13 ในวันที่ 25 เมษายน 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมนักธุรกิจสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย ประกอบพิธีกึ่งเด็ก

ครั้งที่ 14 ในวันที่ 6 พฤษภาคม 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้นายเจริญ-คุณหญิงวรรณ สิริวัฒนภักดีและครอบครัว ประกอบพิธีงเด็ก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จแทนพระองค์

ครั้งที่ 15 ในวันที่ 31 พฤษภาคม 2551 มีพระบรมราชานุญาตให้สมาคมพุทธมามกการกุศลแห่งประเทศไทย ประกอบพิธีงเด็ก¹

จากการศึกษาพบว่า พิธีงเด็กในราชสำนักในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 มีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนในการประกอบพิธีมากขึ้น กล่าวคือ พิธีงเด็กในงานบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 จัดขึ้นเพียง 2 ครั้ง ซึ่งครั้งแรกจะเป็นบรรพชิตจีนเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ทั้งนี้ได้รับพระบรมราชานุญาตให้พสกนิกรโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทยเชื้อสายจีนได้มีโอกาสถวายความจงรักภักดี ซึ่งพิธีงเด็กตั้งแต่อดีตก็เป็นเช่นนี้ ส่วนครั้งที่ 2 จะเป็นบรรพชิตญวนเป็นผู้ประกอบพิธีดังกล่าว ในครั้งนี้ น่าจะถือเป็นกิจของราชสำนัก กล่าวคือ สำนักพระราชวังเป็นเจ้าภาพ ส่วนในงานพิธีงเด็กเพื่อบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีนั้นมีการจัดขึ้น 5 ครั้ง สองครั้งแรกถือเป็นกิจของราชสำนัก โดยได้ให้บรรพชิตญวนและบรรพชิตจีนเข้าประกอบพิธีหลังจากทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานครบ 50 วัน (ปัญญาสมวาร) ผ่านไปแล้ว ย่อมหมายความว่าพิธีงเด็กที่ทางราชสำนักจัดขึ้นนั้นไม่จำเป็นต้องยึดติดกับการ

¹ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2553. *จดหมายเหตุงานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์*. กรุงเทพฯ: สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. หน้า 94-105.

ทำบุญใหญ่ กล่าวคือ พิธีสัตตมวาร ปันรสมวาร ปัญญาสมวารและศตมวาร ซึ่งแตกต่างจากสมัยล้านเกล้าฯ รัชกาลที่ 6

นอกจากนั้นแล้ว การขอร่วมเป็นเจ้าของร่วมในการบำเพ็ญกุศลถวายพระบรมศพหรือพระศพนั้น อาจเลือกได้ว่าจะขอร่วมเป็นเจ้าของร่วมในการบำเพ็ญกุศลในรูปแบบใด ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 2 อย่าง คือเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมศพและเลี้ยงเพลพระหรือจะจัดพิธีงเด็กเพื่อสนองพระเดชพระคุณ โดยทั่วไปแล้วนั้น กลุ่มคณะ นักธุรกิจ องค์กรและมูลนิธิต่างๆ ที่ดำเนินการโดยชาวจีนในไทยมักเลือกที่จะเป็นเจ้าภาพในการถวายพิธีงเด็ก ทั้งนี้เนื่องด้วยเป็นพิธีกรรมที่ตนเองคุ้นเคย และที่สำคัญคือมีความศรัทธาและเชื่อมั่นในผลบุญแห่งการประกอบพิธีกรรมดังกล่าว

หากเมื่อศึกษาจำนวนบรรพชิตจีน (คณะสงฆ์จีนนิกาย) และบรรพชิตญวน (คณะสงฆ์อนัมนิกาย) ที่ร่วมประกอบพิธีงเด็กของทั้ง 3 งาน ประกอบด้วยพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 พิธีบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และ พิธีบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ดังตารางดังนี้

ตารางจำนวนบรรพชิตเงิน-ญวนในพิธีงเด็กหลวง

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 ¹		สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ²		สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ³	
บรรพชิตจีน	บรรพชิตญวน	บรรพชิตจีน	บรรพชิตญวน	บรรพชิตจีน	บรรพชิตญวน
9	30	35	95	85	84

จากตารางข้างต้นพบว่าจำนวนบรรพชิตของคณะสงฆ์ทั้ง 2 นิกาย ที่เข้าร่วมประกอบพิธีงเด็กในแต่ละครั้งมีจำนวนไม่เท่ากัน ซึ่งบรรพชิตจีนมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประกอบพิธีงเด็กถวายพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระราชพิธีครั้งนั้นได้นิมนต์พระจีนจากหลายพระอารามทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดเข้ามาประกอบพิธีดังกล่าว อาทิ วัดโพธิ์แมนคุณาราม วัดมังกรกมลาวาส วัดทิพยวารีวิหาร วัดบำเพ็ญจินพรต วัดเล่งจิวเจ็งเซีย่ สำนักสงฆ์สุธรรม กรุงเทพฯ วัดโพธิ์เย็น วัดเมตตาธรรมโพธิญาณ จังหวัดกาญจนบุรี วัดโพธิ์ตัดตาราม วัดเทพพุทธาราม จังหวัดชลบุรี วัดฉือฉาง จังหวัดสงขลา วัดจีนประชาสโมสร จังหวัดฉะเชิงเทรา⁴ นัยยอมหมายความว่า พิธีงเด็กหลวงสามารถเพิ่มหรือลดจำนวน

¹ กรมศิลปากร, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2529. *จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 124,151.

² กรมศิลปากร, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2541. *จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 250,267.

³ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2553. *จดหมายเหตุงานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์*. กรุงเทพฯ: สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. หน้า 310,312.

⁴ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2553. *จดหมายเหตุงานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์*. กรุงเทพฯ: สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. หน้า 310-311.

ลงได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้อาจจะเนื่องด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พสกนิกรทั่วหล้า
พร้อมใจในการถวายงานพระองค์ท่านเหล่านั้นเป็นครั้งสุดท้าย

อันที่จริงแล้วข้อกำหนดของการประกอบพิธีงัดเต็กนี้จะทำขึ้นในวันครบรอบวันตาย 7
วัน 50 วัน และ 100 วัน (นับตั้งแต่วันตาย) มีระบุถึงจำนวนบรรพชิตที่ประกอบพิธีไว้ดังนี้¹

การประกอบพิธีงัดเต็ก 7 วัน (สัตตมวาร) ต้องมีพระสงฆ์ทำพิธีอย่างน้อย 5 รูป อย่าง
มาก 25 รูป

การประกอบพิธีงัดเต็ก 50 วัน (ปัญญามวาร) ต้องมีพระสงฆ์ทำพิธีอย่างน้อย 9 รูป
อย่างมาก 51 รูป

การประกอบพิธีงัดเต็ก 100 วัน (ศตมวาร) ต้องมีพระสงฆ์ทำพิธีอย่างน้อย 9 รูป
อย่างมาก 51 รูป

แต่งงานพิธีงัดเต็กหลวงจะพบว่ามีจำนวนบรรพชิตมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ
ชื่อยกเว้นบางประการก็ได้

¹ศ.อภิบาลศรี. 2526. “พิธีสวดกตัง”. ใน บริษัท เส้นทางเศรษฐกิจ จำกัด. *คนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร*.
กรุงเทพฯ: ศิริชัยการพิมพ์. หน้า 122.

พิธีงเด็กในราชสำนักไทย: เสี่ยงแห่งทวยราษฎร์ คิดว่าด้วยความกตัญญู

เมื่อมีคนตาย จึงมีเหตุที่ต้องทำศพ คิดความเชื่อในเรื่องการทำศพหรือพิธีศพนั้น แบ่งได้เป็น 3 ประการใหญ่ๆ¹

1. ทำพิธีเช่นไหว้อุทิศให้แก่ผู้ตาย โดยเข้าใจว่าผู้ตายมีลักษณะความเป็นอยู่ คล้ายคลึงกับคนเป็น ต่างแต่อยู่กับคนละโลกเท่านั้น ดังนั้นจึงมีการทำบุญ กรวดน้ำ พิธีสวดศพ รวมถึงพิธีงเด็กของชาวจีน ทั้งนี้ก็เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้กับผู้ตายนั่นเอง
2. ทำพิธีปลงศพ ป้อนกันผีร้ายมารบกวน ซึ่งในทุกสังคมจะมีพิธีกรรมการ แสดงออกถึงความกลัวในอำนาจของผู้ตาย แม้ว่าจะมีศิลปวิทยาการที่พัฒนาแล้วก็ตาม แต่ความเชื่อดังกล่าวก็ยังไม่หมดสิ้นไป
3. ทำพิธีทางลัทธิศาสนา ด้วยความเคารพอาลัยระลึกถึงผู้ตาย ต้องการให้ผู้ตายได้รับประโยชน์แห่งความสุขในโลกหน้าให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำให้ได้ ถือเป็นการระลึกถึงคุณด้วยความกตัญญูตงเวท

ด้วยเหตุแห่งความเชื่อเรื่องการทำศพเหล่านี้เองจึงทำให้ทุกเชื้อชาติและทุกลัทธิต่างก็มี พิธีกรรมหลังความตายเพื่อให้ผู้วายชนม์เหล่านั้นปิตุสุขในภพภูมิใหม่ การประกอบพิธีงเด็ก ทั้งของชาวจีนและญวนก็ถือหลักความเชื่อในคติดังกล่าวเช่นกัน

¹ เสฐียรโกเศศ. 2553. *ประเพณีเนื่องในการตาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 18. และ พงษ์ บุญปลั่งมภ์. *พิธีงเด็ก: ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของชาวจีนในสังคมไทย ศึกษาเฉพาะกรณีจีนแต่จี๋ย่านถนน สุขุมวิท*. 2537. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (มานุษยวิทยา) ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. หน้า 13-14.

“กงเต็ก” คือการทำบุญเพื่ออุทิศให้แก่ผู้วายชนม์ตามคติพุทธศาสนานิกายจีนและญวน ซึ่งถือว่าผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ทำแต่บุญกุศล เมื่อตายไปก็จะไปเกิดใหม่อยู่บนสวรรค์ ถ้าทำบุญ บ้างบาปบ้างพอไล่เลี่ยกัน วิญญาณของผู้ตายจะต้องไปสู่ศาลเมืองนรกฟังคำตัดสิน ศาลเมือง นรกจะสอบสวนเรื่องบุญบาปเป็นสำคัญ ก่อนจะพิจารณาลงโทษตามควรแก่โทษานุโทษ แล้ว จึงปลดปล่อยให้ไปเกิดใหม่ เหตุนี้การทำพิธีกงเต็กจึงมีความหมายอย่างยิ่ง กล่าวคือ เป็นการ ส่งผลบุญไปเพิ่มให้แก่ผู้ตาย เพื่อผ่อนหนักให้เป็นเบาในผลของบาปกรรมที่เคยได้ก่อไว้เมื่อ ตอมนมีชีวิตอยู่¹

งานพิธีกงเต็กในราชสำนักไทย

พิธีกงเต็กถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของราชสำนักไทยในการประกอบพิธีพระบรมศพ และพระศพของเจ้านายตั้งแต่ครั้งสมัยงานพระบรมศพของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ปัจจุบันพิธีกงเต็กในงานพิธีพระบรมศพและพระศพครั้งสำคัญมีดังนี้²

1. งานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ.2395
2. งานพระบรมศพสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เมื่อปี พ.ศ.2404
3. งานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ.2409
4. งานพระศพกรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ.2410
5. งานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ.2411
6. งานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ เมื่อปี พ.ศ.2423

¹ กรมศิลปากร, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2529. *จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 121.

² นนทพร อยู่มั่งมี. 2559. *ธรรมเนียมพระบรมศพและพระศพเจ้านาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง) กรุงเทพฯ: มติชน. หน้า 107-111 และ สันต์ จิตรภาษา. 2526. “กงเต็กอุทิศกุศลถวายสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ที่ในพระบรมมหาราชวัง”. ใน บริษัท เส้นทางเศรษฐกิจ จำกัด. *คนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร ภาค 2*. กรุงเทพฯ: ศิริชัยการพิมพ์. หน้า 6-7.

7. งานพระบรมศพสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อปี พ.ศ.2437
8. งานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ.2453
9. งานพระบรมศพสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เมื่อปี พ.ศ.2462
10. งานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ.2468
11. งานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เมื่อปี พ.ศ. 2493
12. งานพระบรมศพสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยิกาเจ้า เมื่อปี พ.ศ.2498
13. งานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 เมื่อปี พ.ศ.2527
14. งานพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อปี พ.ศ.2538
15. งานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อปี พ.ศ.2551
16. งานพระศพสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี เมื่อปี พ.ศ.2554

จะเห็นได้ว่าพิธีงเด็กเป็นงานพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมศพและพระศพที่ราชสำนักไทยให้ความสำคัญมาโดยตลอด

มณฑลพิธีกิ่งเด็กหลวง

การประกอบพิธีกิ่งเด็กจะต้องมีการจัดเตรียมมณฑลพิธีขึ้นก่อน มณฑลพิธีประกอบขึ้นจากการจัดเตรียมโต๊ะบูชา 4 โต๊ะ ซึ่งต่างล้วนมีความหมายและความสำคัญยิ่งเพื่อใช้ในการประกอบพิธีดังกล่าว อันประกอบด้วยโต๊ะบูชาตามลำดับดังนี้¹

1. โต๊ะบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งอยู่ชั้นสูงสุด ด้านในประดิษฐานภาพพระปฏิมาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า 3 พระองค์ คือ พระศากยมุณีพุทธเจ้า (กลาง) พระอมิตาภะพุทธเจ้า (ขวา) และพระโฆษชัยคุรุพุทธเจ้า (ซ้าย) พร้อมเครื่องบูชา ในการประดิษฐานภาพพระปฏิมาทั้ง 3 ภาพนั้น หมายถึง ตรีกายแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือพระธรรมกาย (พระธรรม) พระสังฆคากาย (กายอันเป็นทิพย์) พระนิรมาณกาย (กายอันเปลี่ยนแปลง) หรือหมายถึง คุณแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า 3 ประการ คือ พระปัญญาคุณ พระกรุณาคุณ พระบริสุทธิคุณ

2. โต๊ะบูชาพระมหาโพธิสัตว์ 4 พระองค์ คือ (1) พระมัญชุศรีมหาโพธิสัตว์ เป็นองค์แทนแห่งพระปัญญาบารมีแห่งพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย อันเป็นเครื่องนำสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ ประดุจราชสีห์เป็นหัวหน้าสัตว์ทั้งปวง (2) พระสมันตภัทรมหาโพธิสัตว์ เป็นองค์แทนพระพลบารมี หมายถึงพระพลบารมีอันเกิดแต่พระจริยา คือการปฏิบัติแห่งพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นกำลังอันวิเศษที่ผลักดันสรรพสัตว์ให้บรรลุถึงพระนิพพาน ประดุจพญาช้างผู้มีพละกำลังเป็นเลิศกว่าสัตว์ทั้งปวง (3) พระอวโลกิเตศวรมหาโพธิสัตว์ เป็นองค์แทนพระกรุณาบารมีแห่งพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ทั้งหลาย พระอวโลกิเตศวรทรงเป็นพระมหาโพธิสัตว์ผู้กรุณาเกื้อกูลสรรพสัตว์โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ พระกรุณาคุณแห่งพระองค์กว้างใหญ่ไพศาลอย่างหาที่สุดไม่ได้ (4) พระกษิติครรภมหาโพธิสัตว์ เป็นองค์แทนพระปณิธานบารมี

¹ กรมศิลปากร, หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2541. *จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 240-241. และ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2553. *จดหมายเหตุงานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์*. กรุงเทพฯ: สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. หน้า 309-310.

แห่งปางพระพุทธรูปเจ้าและพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย องค์กษัตริย์เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งมหาปณิธานอันยิ่งใหญ่ โดยทรงตรากตรำพระองค์เพื่อโปรดสัตว์ในนรกภูมิให้หลุดพ้นห้วงทุกข์อย่างไม่จำกัดจำนวนและการที่สิ้นสุด พระคุณแห่งมหาโพธิสัตว์ทั้ง 4 พระองค์นี้ เป็นเสมือนที่พึ่งอันยิ่งใหญ่ของหมู่มวลมนุษย์ ดังนั้นในการจัดพิธีinggเด็กจกต้องอัญเชิญมาสถิตเป็นสักขีพยานด้วย อนึ่งโตะบูชามหาโพธิสัตว์ทั้ง 4 พระองค์ จะตั้งภาพพระปฎิมาประดิษฐานเป็นคู่ขนานข้างโตะบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

3. โตะบูชาพระเวทโพธิสัตว์และพระสังฆารามบาลโพธิสัตว์ ทั้งสองพระองค์ทรงเป็นเทวโพธิสัตว์ ผู้ทรงไว้ซึ่งหน้าที่ในการรักษาพระพุทธศาสนา และผดุงไว้ซึ่งสันติภาพทั้งปวงในโลก

4. โตะบูชานิรยบติ คือเจ้าแห่งขุมนรกทั้ง 10 ขุม ทรงเป็นเทวโพธิสัตว์ผู้ทำหน้าที่ดูแลสรรพสัตว์ในนรกภูมิ

โตะบูชาทั้ง 4 ประเภทนี้จะจัดเรียงลดหลั่นกัน พร้อมทั้งประดับด้วยเครื่องบูชาประทีปโคมไฟ เครื่องหอมต่างๆ

กลางมณฑลพิธีต่อจากโตะบูชา ตั้งม้าชาสูงสลักลายปิดทองปูผ้าเยียรบับทอดเครื่องทองน้อย พระแท่นทรงกราบบนพรม ลาดสูงหน้า และถ่งพวง (ธงพุ่ม) มีฉลองพระองค์สวมไว้กับรูปกระดาดที่มีลักษณะคล้ายกับโคมไฟ สำหรับอัญเชิญดวงพระวิญญาณมาสถิตในขณะทำพิธี ประดิษฐานด้านขวาของพระแท่นทรงกราบ

อนึ่งมณฑลพิธีด้านตะวันตก ตั้งโตะเครื่องดนตรีจีนประกอบด้วย กลอง ปี๋ ขิมจีน ซอหน้าฮู้ ซลู่ ซอด้วง เซลโล่

ขั้นตอนของพิธีงเด็กหลวง

งเด็กหลวงที่ประกอบพิธีโดยคณะสงฆ์อนัมนิกายและคณะสงฆ์จีนิกายในไทยมีความคล้ายคลึงกัน¹ ทั้งนี้เพราะต่างก็เป็นพุทธศาสนานิกายมหายานเหมือนกัน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของคติความเชื่อในเรื่องบาปบุญ การส่งบุญ การชำระบาปให้กับผู้ตายนั่นเอง บทความนี้จะขอกล่าวหลักสำคัญๆ ของพิธีดังกล่าว โดยยึดแบบของพิธีงเด็กในธรรมเนียมจีนิกาย²

1. คณะบรรพชิตสวดพระพุทธรูปเปิดมณฑลพิธี โดยอัญเชิญสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์และเหล่าทวยเทพ เสด็จมาประทับยังมณฑลพิธีเพื่อรับการถวายสักการบูชา

2. พิธีอัญเชิญดวงพระวิญญาณเสด็จฯ เข้าสู่มณฑลพิธี

3. คณะบรรพชิตสวดพระพุทธรูปถวายเป็นพุทธบูชา

4. ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์

5. พิธีสรงน้ำดวงพระวิญญาณ เพื่อเพิ่มพูนทิพยสุขทิพยสมบัติในพุทธเกษตรแดนสุขาวดี

6. พิธีข้ามสะพานโฆมสงสาร เพื่อนำดวงพระวิญญาณเสด็จสู่สรวงสวรรค์

7. พิธีลอยกระทงและปล่อยนกปล่อยปลา

¹ กรมศิลปากร, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2529. *จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 152.

² กรมศิลปากร, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2541. *จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 141-142, 247 ; สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2553. *จดหมายเหตุงานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์*. กรุงเทพฯ: สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ. หน้า 319, 330-331; กรมศิลปากร, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2529: กรมศิลปากร, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2529. *จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 156 และสันต์ จิตรภาษา. 2526. “งเด็กอุทิศกุศลถวายสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ที่ในพระบรมมหาราชวัง”. ใน บริษัท เส้นทางเศรษฐกิจ จำกัด. *คนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร ภาค 2*. กรุงเทพฯ: ศิริชัยการพิมพ์. หน้า 5-11.

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2559

8. พิธีโยคะตันตระ (ทั้งกระจาด)

9. เภากระดาษเงินกระดาษทอง เครื่องอุปโภคจำลอง ทำด้วยกระดาษ

10. พิธีถวายผ้าบังสุกุลและสดับปกรณ์

กระบวนพิธีข้างต้น หากแยกศึกษาจะพบว่า ส่วนมากจะเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้วายชนม์เป็นหลัก กล่าวคือ การปลี่ยนยกปล่อยปลาก็คือการทำบุญไถ่ชีวิต การทิ้งกระจาดก็คือนำทาน การถวายภัตตาหารเพลและการถวายผ้าบังสุกุลก็คือนำบุญแด่พระสงฆ์ อันเป็นสาวกของพระพุทธองค์ จัดเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย สมควรเคารพบูชา การสร้างดวงพระวิญญาณนั้นก็เพื่อแสดงให้ดวงพระวิญญาณมีความผ่องแผ้ว เบิกบาน สิ้นกังวลพระหฤทัยในพระราชกรณียกิจและพสกนิกรทั้งมวล พิธีข้ามสะพานโฆสงสาร เพื่อหลุดพ้นแห่งการเวียนว่ายตายเกิด เสด็จไปเสวยทิพย์สุข ณ แดนสุขาวดีพุทธเกษตร ซึ่งคติของพุทธศาสนาฝ่ายมหายานถือว่าทุกคนที่เกิดมาได้ยืมทรัพย์สมบัติของผู้ที่นำมาปฏิสนธิ และเมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ได้ใช้หนี้ เมื่อล่วงลับไปแล้วหากยังไม่ได้ใช้หนี้ก็ไม่อาจไปเกิดในที่ชอบได้ เช่นนั้นบรรดาพระญาติวงศ์จึงต้องอุทิศส่วนกุศลข้ามสะพานไปใช้หนี้ การเภากระดาษเงินกระดาษทองเครื่องอุปโภคจำลองก็เพื่ออุทิศถวายเป็นทิพย์สมบัติในพุทธเกษตร พิธีลอยกระทงคือการแผ่ส่วนกุศลส่วนกุศลทางน้ำให้แก่เปรตอสุรกายต่างๆ การสวดพระพุทธรูปถวายเป็นพุทธานุชาของบรรพชิตก็เพื่อขอขมากรรมแทนดวงพระวิญญาณ และแผ่พระพุทธรัศมีให้ส่องสว่างทั่วทั้งตรีหัสโลกธาตุ โปรดสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์

สรุปได้ว่า พิธีกึ่งเด็กคือการประกอบมหากุศลบุญที่บุตรหลาน เครือญาติ ตลอดจนผู้ที่รักใคร่มุ่งให้ดวง วิญญาณของผู้วายชนม์ไปสู่แดนสุขาวดีพุทธเกษตร หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดนั่นเอง

เสียงแห่งทวยราษฎร์ คิดว่าด้วยความกตัญญู

พิธีงเด็ก เป็นพิธีตามคติพุทธศาสนาฝ่ายมหายานในการประกอบพิธีบวชกุล คือ การอุทิศบุญกุศลแด่ดวงวิญญาณ โดยมีประวัติอ้างอิงตามพระสูตรที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฝ่ายมหายาน ซึ่งพระบุรพจารย์ได้อบรมสั่งสอนสืบต่อกันมา

“กงเด็ก” คือ การกระทำที่เกิดบุญกุศล เป็นการแสดงความกตัญญูทวดเวที่ต่อบุคคลผู้มีพระคุณ อันประกอบด้วย บิดามารดาเป็นที่ตั้ง ทั้งครูบาอาจารย์ ญาติมิตรและผู้มีพระคุณที่ช่วยเหลือกันมา ตลอดจนพระมหากษัตริย์และพระบรมพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ด้วยความเชื่อที่ว่าสามารถเพื่อเพิ่มพูนทิพยสุขแก่ดวงวิญญาณในแดนสุขาวดีพุทธเกษตร ซึ่งเป็นกิจที่มนุษย์พึงกระทำด้วยความสำนึกในพระคุณ¹

พิธีงเด็กเป็นธรรมเนียมพุทธฝ่ายมหายานที่ราชสำนักไทยนำมาใช้ประกอบพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลพระบรมศพหรือพระศพเจ้านาย เพราะเนื้อหาพิธีกรรมมุ่งทดแทนพระคุณและแสดงความเคารพต่อเจ้านายพระองค์นั้นๆ โดยมีความเชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีดังกล่าวถวายแด่เจ้านายพระองค์นั้นแล้ว ดวงพระวิญญาณจะเสด็จสู่สุขาวดีพุทธเกษตร และเนื่องด้วยเป็นพิธีที่มีขั้นตอนและเนื้อหาอย่างเป็นรูปธรรม เช่นพิธีข้ามสะพานโสมสารเพื่อเป็นการชำระหนี้พ้นจากวิภังการไปสู่ดินแดนที่สงบสุข จึงทำให้ผู้ที่อยู่เบื้องหลังมีความสบายใจได้อีกเป็นส่วนหนึ่ง ส่วนการเผากระดาษเงินกระดาษทองและข้าวของเครื่องใช้จำลองที่ทำขึ้นจากกระดาษ ก็เชื่อมั่นว่าเจ้านายที่ได้รับการประกอบพิธีนี้จะไม่ขาดแคลนเครื่องใช้ต่างๆ เช่นเมื่อครั้งดำรงพระชนมชีพ² ดังที่พระยาอนุমানราชธนะได้กล่าวไว้ว่า “พิธีงเด็กเป็นอุบายที่แยบคายดีมาก เพราะญาติของผู้ตาย ตามธรรมดาย่อมมีความปรารถนาอันแรงกล้าอยู่แล้ว ที่อยากให้ผู้ตาย

¹ กรมศิลปากร, หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2541. *จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร. หน้า 239-240.

² นนทพร อยู่มั่งมี. 2559. *ธรรมเนียมพระบรมศพและพระศพเจ้านาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง) กรุงเทพฯ: มติชน. หน้า 107-121.

ได้ประสบแต่ความสุขในโลกหน้า เพียงแต่ทำบุญทำกุศลนุเคราะห์และอุทิศไปให้ ก็เชื่อแล้วว่าต้องได้ แต่ความมองไม่เห็นเป็นจริงเป็นจัง ถ้าได้ทำเป็นสิ่งที่เห็นเป็นรูปร่าง ความรู้สึกนึกเห็นเป็นจินตนาการมีอยู่ในอารมณ์ก็จะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เพราะเกิดเป็นภาพที่มโนภาพให้เห็นได้จริงจัง กระทำให้ใจคอสบายขึ้น”¹

ชาวจีนได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารนานแล้ว จนมีลูกหลานที่เกิดบนแผ่นดินไทย และได้กลายมาเป็นคนไทย ใช้ชีวิตบนแผ่นดินไทยด้วยความจงรักภักดีต่อไคร้ร่มธงไตรรงค์ อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ชาวจีนในไทยถือว่าโชคดีที่มีสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เปี่ยมล้นด้วยพระเมตตา ทรงเอาพระทัยใส่ดูแลทุกข์สุขประชากรราษฎรโดยไม่แบ่งเชื้อชาติและศาสนา ด้วยเพราะพระบารมีแผ่ไพศาล ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนทั่วหล้าแซ่ซ้องสรรเสริญทุกคำคืน เมื่อเจ้านายอันเป็นที่รักเสด็จสู่สวรรคาลัย ชาวจีนในไทยปวดร้าวท้อหน้า ประหนึ่งว่าสูญเสียบิดามารดาอันเป็นที่รัก จึงพร้อมใจถวายความจงรักภักดีด้วยการเป็นเจ้าภาพร่วมในการประกอบพิธีงดึกที่ใต้มีพระบรมราชานุญาติทุกครั้งไป ทั้งนี้ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

นอกจากนั้นแล้วชาวจีนยังถูกปลูกฝังเรื่องความกตัญญูรู้คุณมาโดยตลอด คัมภีร์เชียวจิงซึ่งเป็นคำสอนว่าด้วยความกตัญญูในลัทธิขงจื๊อก็ได้ให้ความหมายอย่างชัดเจนว่า การกตัญญูรู้คุณนั้น ประกอบด้วยการกตัญญูต่อบุพการีเป็นปฐม และยังต้องกตัญญูต่อชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์อีกด้วย จึงจะได้ชื่อว่าเป็นคนที่มีความกตัญญูอย่างแท้จริง อันจะนำมาซึ่งชื่อเสียงขจรขจายในภายหน้า เช่นเดียวกับพระราชจริยวัตรอันงดงามแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงมีต่อพระราชชนนี ซึ่งเป็นที่ทราบดี

¹ เสฐียรโกเศศ. 2521. *การศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน*. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา. หน้า 150-151

ของพสกนิกรได้ฟ้าทั่วหล้า จนได้รับการเทิดทูนว่า “กษัตริย์ยอดกตัญญู” (อ่านเพิ่มเติมในทองคำ ศรีโยธิน, 2555) และยังทรงเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ยิ่งชีพในฐานะพระประมุขแห่งประเทศอีกด้วย การเทิดทูนสถาบันฯ แห่งพระองค์นั้นก็คือการทรงงานเพื่อประโยชน์สุขของทวยราษฎร์ทั้งกลางวันและกลางคืนตลอดการครองราชย์ 70 ปี

ด้วยเพราะความจงรักภักดีและความต้องการแสดงถึงความกตัญญูที่มีต่อเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินในราชจักรีวงศ์ทุกพระองค์ องค์กร มุลนิธิ สมาคมเงินต่างๆ จึงกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเป็นเจ้าภาพจัดพิธีงเด็กถวายในช่วงงานพระบรมศพหรืองานพระศพของเจ้านายพระองค์นั้นอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งพระองค์ท่านก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทุกครั้งไป อาจเป็นเพราะพระองค์ท่านมีพระราชประสงค์ให้การถวายงานพระบรมศพหรือพระศพเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสมพระเกียรติยศแห่งเจ้านายพระองค์นั้น และยังคงต้องการให้พสกนิกรได้ร่วมพระบารมีของพระองค์ท่านรวมใจเป็นหนึ่งเดียว

พิธีงเด็กหลวงที่จะจัดขึ้นในครั้งต่อไปคงอีกไม่นานนัก เพราะในวันนี้ประเทศไทยได้สูญเสียพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ พระผู้เป็นกำลังแห่งแผ่นดิน พระราชาผู้ทรงธรรมของประชากรราษฎร์ พสกนิกรทั่วหล้าทั้งชาวไทยและต่างชาติต่างร่ำไห้ น้ำตานองหน้าด้วยความอาลัยยิ่ง เชื่อว่าคนไทยเชื้อสายจีนคงจะได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดพิธีงเด็กถวายอีกครั้ง เหมือนธรรมเนียมปฏิบัติที่แล้มา ซึ่งเป็นวาระสุดท้ายที่ลูกหลานชาวจีนที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารจะได้ร่วมใจจัดงานให้ยิ่งใหญ่สมพระเกียรติ และถูกต้องตามธรรมเนียมทุกขั้นตอน เพื่อสนองพระเดชพระคุณได้เบื้องพระยุคลบาทในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชอีกครั้งก่อนงานพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพจะจัดขึ้น

พิธีงเด็กเป็นงานหนึ่งที่ลูกหลานจีน-ญวนในไทยต่างเฝ้ารอ...และเฝ้ารอ เพียงเพื่อต้องการแสดงถึงความจงรักภักดีและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์ท่านมีต่อชาวจีน-ญวนในไทยตลอดระยะเวลาทรงครองราชย์ 70 ปี

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2529. **จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2541. **จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. 2540. **วัดหลวงสมัยรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมากูร. 2549. **ย้อนรอยราชสกุลวงศ์ วังหลวง**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2556. **พระราชพิธีสิบสองเดือน**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- ตะเกียงคู่. 2534. **สายหยุดพุดจีบจัน**. กรุงเทพฯ: ยินหยาง.
- ตำราวงเด็ก ตำรากงูเงิน ของพระสงฆ์อนัมนิกาย**. 2498. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระครูคณานันสมณาจารย์ (มัก ทองปิ่น) เจ้าคณะใหญ่อนัมนิกายและเจ้าอาวาสวัดกุศลสมาคร. ม.ป.ท..
- ทองคำ ศรีโยธิน. 2555. **พระมหากษัตริย์ยอดกตัญญู**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- ทิพากรวงศมหาโกษาธิบดี (ชำ บุนนาค), เจ้าพระยา. 2548. **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4**. (พิมพ์ครั้งที่ 6) กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- นนทพร อยู่มั่งมี. 2559. **ธรรมเนียมพระบรมศพและพระศพเจ้านาย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง) กรุงเทพฯ: มติชน.
- ประสิทธิ์ แสงทับ บรรณาธิการ. 2550. **ประชุมพระราชปจฉา**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ปรัชญา ปานเกตุ. 2558. **ศัพทานุกรมวัฒนธรรมไทย**. (พิมพ์ครั้งแรก) กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ. 2471. **ลัทธิธรรมนิยมต่างๆ ภาคที่ 20 ราชอาณาจักร**

กำหนดกรุงกัมพูชา เรื่องการพระศพลมเด็จพระศรีสวัสดิ์ พระเจ้ากรุงกัมพูชา. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

พฐ บุญยปลัมภ์. **พิธีกตึก: ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของชาวจีนในสังคมไทย**

ศึกษาเฉพาะกรณีจีนแต่จิว ย่านถนนสุขุมวิท. 2537. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร

บัณฑิต (มนุษยวิทยา) ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ราม วชิราวุธ. 2555. **ประวัติต้นรัชกาลที่ 6.** (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ: มติชน.

ร.บุณนาค รามรวม. 2535. **24 ยอดกตัญญู.** กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554.** (พิมพ์ครั้งที่ 2)

กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ศ.อภิบาลศรี. 2526. “พิธีสวดกตัญญู”. ใน บริษัท เส้นทางเศรษฐกิจ จำกัด. **คนจีน 200 ปี**

ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร. กรุงเทพฯ: ศิริชัยการพิมพ์.

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 2551. **งานช่างสมัยพระนั่งเกล้าฯ.** กรุงเทพฯ: มติชน.

สุรสิทธิ์ อมรรณชัยศักดิ์. 2553. “มงคลจีนในวัดมหรณพาราม”. ใน **ศิลปวัฒนธรรม.** ปีที่ 31

ฉบับที่ 4 กุมภาพันธ์ 2553.

โสวัตร ธิ์ กลาง. 2550. “วัดญวนในประเทศไทย”. ใน โครงการสารานุกรมไทยสำหรับ

เยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. **สารานุกรมไทย**

สำหรับเยาวชน เล่ม 31. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.

สันต์ จิตรภาษา. 2526. “กตัญญูที่ศฤศลถวายสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ที่ใน

พระบรมมหาราชวัง”. ใน บริษัท เส้นทางเศรษฐกิจ จำกัด. **คนจีน 200 ปี ภายใต้พระ**

บรมโพธิสมภาร ภาค 2. กรุงเทพฯ: ศิริชัยการพิมพ์.

สำนักงานวรรณกรรมและประวัติศาสตร์. 2557. **และลาวในสายตามิชชันนารีชาวอเมริกัน**.

กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2553. **จดหมายเหตุงานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ**

เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์. กรุงเทพฯ: สำนักหอ

จดหมายเหตุแห่งชาติ.

เสฐียรโกเศศ. 2521. **การศึกษาเรื่องประเพณีไทยและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน**. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

เสฐียรโกเศศ. 2553. **ประเพณีเนื่องในการตาย**. (พิมพ์ครั้งที่ 1) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมนิราช.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. 2554. **กตัญญูในกงเต็กและกงเต็กในกตัญญู: พิธีกงเต็กในสังคมไทย**

และสังคมโลก. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรตรุณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช), จมื่น. 2541. **พระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระ**

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 11 เรื่องพระราชประเพณี ตอน 3. กรุงเทพฯ: องค์การคำ

ของคุรุสภา.

汉语大词典编辑委员会 1995 《汉语大词典》（第二卷），上海：汉语大词典出版社。

李学勤主编 1999 《孝经注疏》，北京：北京大学出版社。

杨焄撰述 2006 《二十四孝图说》，上海：上海大学出版社。